

Közigazgatási jog

Dr. Vértessy László PhD jur. PhD öc.

Jogforrási rendszer

Jogforrás

Jogforrás: ahonnan a jog megismerhető, lehet materiális vagy formális

- **materiális** (anyagi, genetikus, *fons essendi*): jogszabály **kibocsátója**, amelyekből a jog tartalmi származik, (kitől származik)
  - **hatalom** (belső érvényesség): **a) önmagától** (néphatalom) **b) mástól** (Korm)
  - **általános** (jelenségek) – **individuális** (állami akarat)
- **formális** (alaki, gnoszéológiai, *fons cognoscendi*): jogszabály **fajtája**, megjelenése, amiből a jogszabály ereje és érvényessége ered;
  - **jelenség** (külső megismerés): **a) általános**, virtuális (tv., r.) **b) konkrét** (Ptk, Be)

Összefüggés van az anyagi és alaki jogforrás hierarchikus helye között!

- **Alaptörvény és jogszabályok:** **a) törvény b) rendelet +) nemzetközi szerződés +) EU**
- **közjogi szervezetszabályozó eszközök:** **a) normatív határozat b) normatív utasítás**
- **Alkotmánybíróság határozatai**
- **nemzetközi jogforrások**
- **szokásjog:** **a) törvényhozói b) jogalkalmazói** (ez helyesebb) **c) hatása:** törvényt magyarázó, törvényt pótló, törvényt rontó
- **normaalkotó állami szervek, hatóságok:** Alkotmánybíróság, Kúria, NVB, NAV stb.
- **bírói jog:** **a) jogalkotó b) jogalkalmazó c) jogfejlesztő**
- **jogügyletek:** **a) természet jog:** tényálláselem és jogforrás **b) pozitívisták** csak tényállás **c) probléma:** a felek jogalkotók?

Joghozkööttség

A **közigazgatás joghoz kööttsége** hagyományos megfogalmazásban az a követelmény, hogy

- a közigazgatás **csak** azt teheti, **amire** a **jogszabály felhatalmazta**,
- amire viszont **felhatalmazta**, azaz feladatául szabta, azt **köteles megtenni**
- azt a követelményt kell érvényesíteni, hogy a közigazgatás tevékenységének **mindig legyen jogszabályi alapja**
- a közigazgatás tevékenységének alapja az **Alaptörvény**
- az Alaptörvény **legtöbb szabálya** ugyanis közvetlenül nem alkalmazható, hanem további **jogszabályi konkretizálást kíván**

Eredeti/származékos jogalkotási hatáskör

- **eredeti (elsődleges): magasabb nem szabályozza** az adott kérdést: törvény, Korm r., önkorm r.;
- **Korm. és önkorm. rendelet. a)** törvényi felhatalmazás nélkül, alkotmány alapján kibocsátott r, önállóan bocsát ki, hivatkozás nem kell **b)** lehet valamely törvény vh-i r, kell hivatkozni
- **származékos (másodlagos): felhatalmazó rendelkezés kell hozzá**
miniszteri rendelet csak törvény v. korm r. végrehajtására vonatkozik, hivatkozni kell a felhatalmazásra

Jogforrások – Jat.

materiális (anyagi, genetikus, <i>fons essendi</i>)	formális (alaki, gnoszeológiai, <i>fons cognoscendi</i>)	
kibocsátó	jogszabály	KöSzE
Országgyűlés	Alaptörvény <small>(nem jogszabály)</small> sarkalatos törvény törvény	normatív határozat elnöke: normatív utasítás
Kormány	rendelet	normatív határozat
Magyar Nemzeti Bank elnöke	rendelet	normatív utasítás
miniszterelnök, miniszter	rendelet	normatív utasítás
önálló szabályozó szerv elnöke	rendelet	normatív utasítás
helyi önkormányzat (fő)polgármester, közgyűlés elnöke, jegyző	rendelet -	normatív határozat normatív utasítás
Honvédelmi Tanács	rendelet	-
Köztársasági elnök	rendelet	normatív utasítás
testületi központi államigazgatási szerv, AB, Költségvetési Tanács, nemzetiségi önkormányzat	-	normatív határozat
központi államigazgatási szerv vezetője, OBH elnöke, legfőbb ügyész, ombudsman, ASz elnöke, F-MKH vezetője, ME-ség, minisztérium hivatali szervezetének vezetője	-	normatív utasítás

Jogforrási hierarchia

uniós jog: elsődleges (alapító szerződések, módosítások, csatlakozások, Alapjogi Charta)

másodlagos jog (rendelet, irányelv, határozat)

E. cikk

2010. évi CXXX. törvény a jogalkotásról

Jogszabály

Törvény

Alaptörvény (ö^{2/3}) nem soroljuk jogszabályok közé, *T. cikk*

Törvény (j^{2/3}) **sarkalatos** (Jat, Avtv, AB, ÁSzSz, Mötv, Állpolg, Választói, Rendőrség)

(j^{1/2}) (általában) (+ tvr.) + nemzetközi szerz 1

Kormány r. i) eredeti + **MNB elnök r.** + nemzetközi szerz 2

ii) végrehajtási - secundum legem
- praeter legem
- contra legem

kormánytag r.: miniszterelnök és miniszter (csak végrehajtási) secundum legem
praeter legem
- contra legem

önálló szabályozó szerv vezetőjének rendelete (NMHH, MEKH) (vh-i)

önkormányzati r. (ö^{1/2}) i) eredeti (helyi társadalmi viszonyok)

ii) végrehajtási - secundum legem
- praeter legem
- contra legem

KöSzE

Közjogi Szervezettség Szabályozó Eszközök (köztük nincs hierarchia)

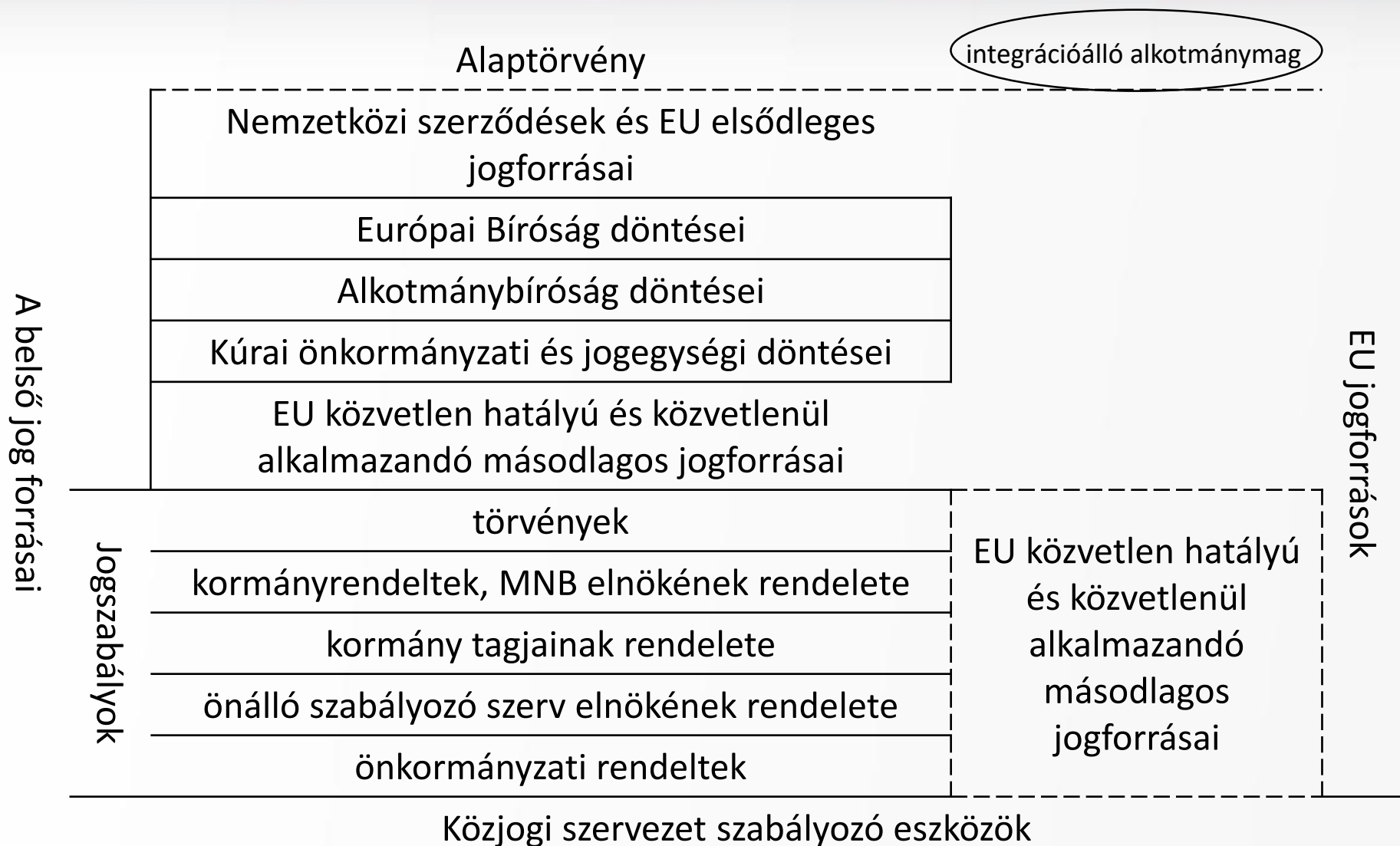
normatív határozat (testület)

normatív utasítás (egy személy)

normaalkotó állami szervek, hatóságok: Alkotmánybíróság, Kúria, NVB, NAV stb.

individuális norma (relatív jogviszony, konkrét alanyi jog): bírói határozat, hatósági döntés
szerződés

Jogforrási hierarchia*

* az elemeket körülvevő vonal nyitottsága, illetve szaggatottsága a más jogforrások általi „felülírhatóságot” jelenti

Alkotmány - Alaptörvény

az **együttélés** szabályait és a **hatalomgyakorlás** módját az **alaptörvény** határozza meg

Történeti alkotmány

- nincs egy kódex
- jelentős törvények, szokásjog, bírói gyakorlat
- rugalmas: időről változik a tartalma, szinte ahány jogász annyi féle
- Magyarországon 1949-ig,
- jelenleg: Egyesült Királyság, Izrael, Új-Zéland, Szaúd-Arábia

Kartális alkotmány

- **alaptörvény** (kiemelt jogforrás):
  - **elfogadására és módosítására speciális szabályok** az irányadók
  - az összes többi jogszabálynak **összhangban** kell állni vele
- **kódex** (tartalom):
  - az adott ország **gazdasági és társadalmi** rendszere
  - alapvető **jogok és kötelezettségek**
  - **állami szervek** alapvető típusai
  - az **állam** és **civil szervezetek** viszonya
  - az **alkotmányosság** és **törvényesség** garanciái

Alkotmányosság: az **Alaptörvény** nemcsak **formális**, hanem annak **értéktartalmának** is betartása

Magyarország alkotmánya az **Alaptörvény**, amely **nem minősül jogszabálynak**.

Alaptörvény

C) cikk

(3) Az Alaptörvény és a **jogszabályok** érvényre juttatása érdekében **kényszer alkalmazására az állam jogosult.**

Q) cikk

(3) Magyarország elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait. A **nemzetközi jog más forrásai jogszabályban történő kihirdetésükkel** válnak a magyar jogrendszer részévé.

R) cikk

(1) Az Alaptörvény Magyarország **jogrendszerének alapja.**

(2) Az **Alaptörvény és a jogszabályok** **mindenkire kötelezőek.**

(3) Az **Alaptörvény rendelkezéseit azok céljával**, a benne foglalt Nemzeti hitvallással és történeti alkotmányunk vívmányaival összhangban kell **értelmezni.**

S) cikk

(1) Alaptörvény **elfogadására** vagy az Alaptörvény **módosítására** irányuló javaslatot a köztársasági elnök, a Kormány, országgyűlési bizottság vagy országgyűlési képviselő terjeszthet elő.

(2) Alaptörvény elfogadásához vagy az Alaptörvény módosításához **az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata** szükséges.

(3) Az Alaptörvényt vagy az Alaptörvény módosítását az **Országgyűlés elnöke aláírja**, és megküldi a köztársasági elnöknek. A **köztársasági elnök** az Alaptörvényt vagy az Alaptörvény módosítását a kézhezvételétől számított öt napon belül **aláírja**, és elrendeli a hivatalos lapban való **kihirdetését.**

Alaptörvény

T) cikk

(1) **Általánosan kötelező magatartási szabályt** az Alaptörvényben megjelölt, jogalkotó hatáskörrel rendelkező szerv által megalkotott, a hivatalos lapban kihirdetett jogszabály állapíthat meg. Sarkalatos törvény eltérően is megállapíthatja az önkormányzati rendelet és a különleges jogrendben alkotott jogszabályok kihirdetésének szabályait.

(2) **Jogszabály** a törvény, a kormányrendelet, a miniszterelnöki rendelet, a miniszteri rendelet, a Magyar Nemzeti Bank elnökének rendelete, az önálló szabályozó szerv vezetőjének rendelete és az önkormányzati rendelet. **Jogszabály továbbá** a Honvédelmi Tanács rendkívüli állapot idején és a köztársasági elnök szükségállapot idején kiadott rendelete.

(3) **Jogszabály nem lehet ellentétes az Alaptörvénnyel.**

(4) A **sarkalatos törvény** olyan törvény, amelynek elfogadásához és módosításához a **jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata** szükséges.

28. cikk

A bíróságok a **jogalkalmazás során** a **jogszabályok szövegét** elsősorban azok céljával és az **Alaptörvénnyel összhangban** értelmezik. Az **Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor** azt kell feltételezni, hogy a **józan észnek** és a **közjónak** megfelelő, **erkölcsös és gazdaságos célt** szolgálnak.

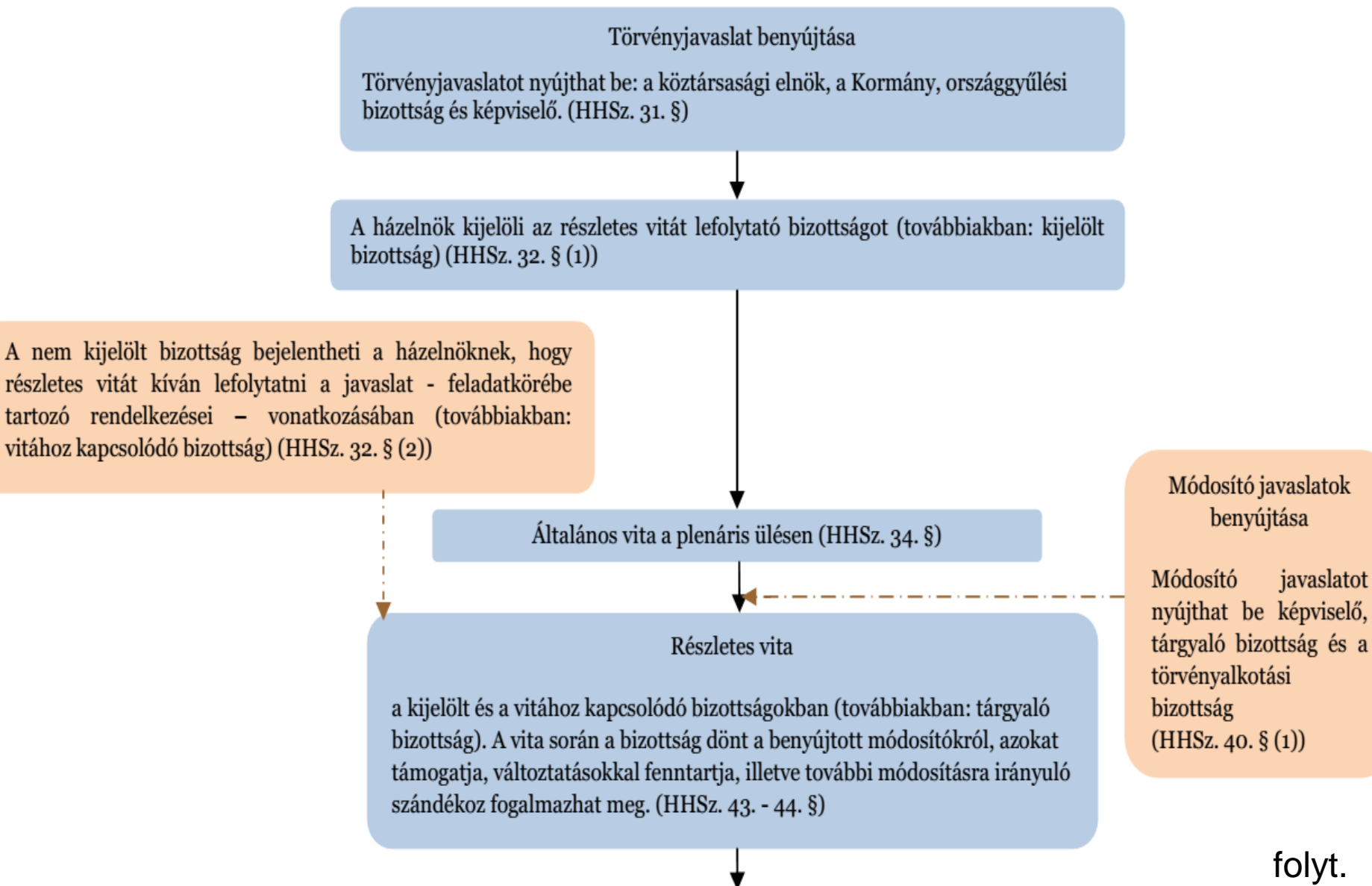
Törvény

- **törvényhozás joga az Országgyűlést** illeti meg
- **törvényt kezdeményezhet:**
  - köztársasági elnök,
  - Kormány,
  - országgyűlési bizottság,
  - országgyűlési képviselő
- a **törvény megalkotására** vonatkozó eljárás rendjét a **jogalkotásról szóló törvény** rögzíti, míg a **parlamentari törvényhozási eljárás** és vita részletes szabályait az Országgyűlés működését rendező **Házszabály** tartalmazza.
- az **elfogadott törvényt** az **Országgyűlés elnöke 5 napon** belül aláírja, és megküldi a köztársasági elnöknek. A **köztársasági elnök** a törvényt **5 napon** belül aláírja, és elrendeli annak **kihirdetését (Magyar Közlöny)**.
- **Országgyűlés elnöke** a ház felhatalmazásával az elfogadott törvényt az Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálatára **megküldheti az Alkotmánybíróságnak**
- **Köztársasági elnök**
  - **alkotmányossági vétó:** ha a törvényt alkotmányellenesnek tartja, az Alkotmánybíróságnak küldi meg **előzetes normakontroll** lefolytatására
  - **egyszeri halasztó hatályú / politikai vétó:** ha a törvénnyel vagy valamely rendelkezésével nem ért egyet, **megfontolás végett** észrevételeinek közlésével **visszaküldheti az Országgyűlésnek**, az újratárgyalt törvényt köteles aláírni és gondoskodni kihirdetéséről

Sarkalatos törvények

1. **állampolgárságról**
2. **címer és a zászló** használatáról
3. **állami kitüntetésekről**
4. **családok védelméről**
5. **személyes adatok** védelméhez és a **közérdekű adatok** megismeréséhez való jog érvényesülését ellenőrző független hatóság létrehozásáról
6. **egyházakról**
7. **pártok** működéséről és gazdálkodásáról
8. **sajtószabadságról**, valamint a médiaszolgáltatások, a sajtótermékek és a hírközlési piac felügyeletét ellátó szervre vonatkozó szabályok
9. **választójogról**
10. **nemzetiségek** jogaira vonatkozó részletes szabályok, valamint a helyi és országos önkormányzataik megválasztásának szabályai
11. **honvédelmi kötelezettségről** (katonai szolgálat teljesítése, honvédelmi munkakötelezettség, polgári védelmi kötelezettség, gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettség szabályai)
12. **országgyűlési képviselők** választásáról
13. **nemzetiségek** Országgyűlés munkájában történő részvételéről
14. **országgyűlési képviselők** jogállásáról és javadalmazásáról
15. **Országgyűlés** rendszeres ülészeit biztosító rendelkezések
16. **országgyűlési bizottságok** vizsgálati tevékenységéről, a bizottságok előtti megjelenési kötelezettségről
17. **köztársasági elnök** jogállásáról és javadalmazásáról
18. **Önálló szabályozó szervek** létrehozása, feladatkörük, működésük szabályai
19. **Alkotmánybíróság** hatáskörének, szervezetének és működésének szabályairól
20. **bíróságok** szervezete és igazgatása, a bírák jogállása, javadalmazása
21. **ügyészség** szervezete és működése, valamint az ügyészek jogállása, javadalmazása
22. **helyi önkormányzatokról**
23. **helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásáról**
24. **nemzeti vagyon** megőrzése, védelme és a nemzeti vagyonnal való felelős gazdálkodás követelményei, az állam kizárólagos tulajdona és kizárólagos gazdasági tevékenységek köre, valamint a nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű nemzeti vagyon elidegenítésének korlátai és feltételei
25. **Magyar Nemzeti Bank** szervezetének és működésének részletes szabályai
26. A pénzügyi közvetítőrendszer felügyeletét ellátó szervre vonatkozó szabályok
27. **Állami Számvevőszék** szervezetének és működésének részletes szabályai
28. **közteherviselés és a nyugdíjrendszer** alapvető szabályai
29. **Költségvetési Tanács** működésének részletes szabályai
30. **Magyar Honvédség** szervezetére, feladataira, irányítására és vezetésére, működésére vonatkozó részletes szabályok
31. **rendőrség és a nemzetbiztonsági szolgálatok** szervezetére, működéséről, a titkosszolgálati eszközök és módszerek alkalmazásáról, valamint a nemzetbiztonsági tevékenységgel összefüggő szabályokról
32. **különleges jogrendben** alkalmazandó részletes szabályok (szükségállapot idején a köztársasági elnök által rendeleti úton bevezethető intézkedések, a Kormány által megelőző védelmi helyzetben, veszélyhelyzet esetén bevezethető rendkívüli intézkedések, váratlan támadás)

Törvényalkotás

A tárgyaló bizottság részletes vitát lezáró bizottsági módosítót fogad el és azt a részletes vitát lezáró bizottsági jelentéssel együtt benyújtja a házelnöknek. (HHSz. 45. §)

Az előterjesztő tájékoztatás ad a bizottsági módosító javaslatokkal kapcsolatos állásfoglalásáról. (HHSz. 46. § (1))

A törvényalkotási bizottság eljárása

során állást foglal a részletes vitát lezáró bizottsági módosító javaslatokról. A támogatott, részletes vitát lezáró bizottsági módosító javaslatokat, valamint az általa megfogalmazott módosítást egy indítványba foglalja (továbbiakban: összegző módosító javaslat).

A tárgyalás lezárásáról és az összegző módosító javaslatban foglaltakról összegző jelentést nyújt be a házelnöknek. (HHSz. 46. §)

A törvényalkotási bizottság a törvényjavaslat és az összegző módosító javaslat – előterjesztői ellenjegyzéssel ellátott – egybeszerkesztett szövegét (továbbiakban: egységes javaslat) megküldi a házelnöknek (HHSz. 46. § (10))

Plenáris vita a részletes vitáról szóló bizottsági jelentésekről és az összegző jelentésről, továbbá az összegző módosító javaslatról. (HHSz. 47. §)

Az Országgyűlés módosító javaslatot tart fenn (HHSz. 48. § (6))

Az Országgyűlés nem tart fenn módosító javaslatot (HHSz. 48. § (6))

A törvényalkotási bizottság benyújtja a második összegző módosító javaslatát (összegző módosító javaslat és a fenntartott módosító javaslat egybeszerkesztett szövege), valamint második egységes javaslatát (a törvényjavaslat és a második összegző módosító javaslat egybeszerkesztett szövege) (HHSz. 48. § (7))

Az Országgyűlés dönt az összegző módosító javaslatról (HHSz. 48. § (1))

Az Országgyűlés dönt a második összegző módosító javaslatról (HHSz. 49. § (1))

Zárószavazás előtt az előterjesztő kezdeményezheti a zárószavazás elhalasztását, amennyiben zárószavazást előkészítő módosító javaslatot kíván benyújtani

Zárószavazás (HHSz. 50. §)

Rendelet

15. cikk A **Kormány** (3) Feladatkörében eljárva a Kormány törvényben nem szabályozott tárgykörben (*eredeti*), illetve törvényben kapott felhatalmazás (*származékos*) alapján rendeletet alkot. (4) A Kormány rendelete törvénnyel nem lehet ellentétes.

18. cikk (3) A **Kormány tagja** törvényben vagy kormányrendeletben kapott felhatalmazás alapján, (*származékos*) feladatkörében eljárva, önállóan vagy más miniszter egyetértésével rendeletet alkot, amely törvénnyel, kormányrendelettel és a Magyar Nemzeti Bank elnökének rendeletével nem lehet ellentétes.

23. cikk (4) Az **önálló szabályozó szerv vezetője** törvényben kapott felhatalmazás alapján, (*származékos*) sarkalatos törvényben meghatározott feladatkörében rendeletet ad ki, amely törvénnyel, kormányrendelettel, miniszterelnöki rendelettel, miniszteri rendelettel és a Magyar Nemzeti Bank elnökének rendeletével nem lehet ellentétes. Az önálló szabályozó szerv vezetőjét rendelet kiadásában az általa rendeletben kijelölt helyettese helyettesítheti.

32. cikk (1) A **helyi önkormányzat** a helyi közügyek intézése körében törvény keretei között a) rendeletet alkot. (2) Feladatkörében eljárva a helyi önkormányzat törvény által nem szabályozott helyi társadalmi viszonyok rendezésére, (*eredeti*) illetve törvényben kapott felhatalmazás alapján (*származékos*) önkormányzati rendeletet alkot. (3) Az önkormányzati rendelet más jogszabállyal nem lehet ellentétes.

41. cikk (4) A **Magyar Nemzeti Bank elnöke** törvényben kapott felhatalmazás alapján, sarkalatos törvényben meghatározott feladatkörében (*származékos*) rendeletet ad ki, amely törvénnyel nem lehet ellentétes. A Magyar Nemzeti Bank elnökét rendelet kiadásában az általa rendeletben kijelölt alelnök helyettesítheti.

Rendelet

materiális jogforrás	formális jogforrás	jogalkotási hatáskör	Alaptörvény	Mivel nem lehet ellentétes?
Kormány	kormányrendelet	eredeti származékos	15. cikk (3)–(4) bek.	törvénnyel
Magyar Nemzeti Bank elnöke	MNB elnökének rendelete	származékos	41. cikk (4) bek.	törvénnyel
Kormány tagjai	miniszterelnöki / miniszteri rendelet	származékos	18. cikk (3) bek.	törvénnyel, kormányrendelettel és a Magyar Nemzeti Bank elnökének rendeletével
önálló szabályozó szerv vezetője	önálló szabályozó szerv vezetőjének rendelete	származékos	23. cikk (4) bek.	törvénnyel, kormányrendelettel, miniszterelnöki rendelettel, miniszteri rendelettel és a Magyar Nemzeti Bank elnökének rendeletével
helyi önkormányzat	önkormányzati rendelet	eredeti származékos	32. cikk (1)–(3) bek.	más jogszabállyal

KöSzE

Közjogi szervezetszabályozó eszközök

- **jogszabállyal nem lehet ellentétes**
- a vonatkozó rendelkezések **nem érintik** a kibocsátásukra jogosultak egyedi határozat meghozatalára vagy egyedi utasítás adására vonatkozó jogát
- állami szerv vagy köztestület tevékenységét és működését szabályozó **más jogi eszköz** jogszabállyal és közjogi szervezetszabályozó eszközzel **nem lehet ellentétes**

Normatív határozat

Normatív határozatban szabályozhatja *a) az Országgyűlés, b) a Kormány és más testületi központi államigazgatási szerv, c) az Alkotmánybíróság, d) a Költségvetési Tanács szervezetét és működését, tevékenységét, valamint cselekvési programját.*

Normatív határozatban szabályozhatja a *helyi és nemzetiségi önkormányzat képviselő-testülete* a saját és az általa irányított **szervek tevékenységét és cselekvési programját**, valamint az általa irányított szervek **szervezetét és működését.**

Normatív utasítás

Normatív utasításban szabályozhatja *a) köztársasági elnök, b) miniszterelnök, c) központi államigazgatási szerv vezetője, d) Országos Bírósági Hivatal elnöke, e) legfőbb ügyész, f) alapvető jogok biztosa, g) a MNB elnöke, h) az ÁSz elnöke, i) a fővárosi és megyei kormányhivatal vezetője, j) a (fő)polgármester, a megyei közgyűlés elnöke és a jegyző a vezetése, az irányítása vagy a felügyelete alá tartozó szervek szervezetét és működését, valamint tevékenységét.*

Törvényben meghatározott tárgykörben **normatív utasítást adhat ki** *a) Országgyűlés, b) köztársasági elnök, c) Alkotmánybíróság, d) alapvető jogok biztosa, e) önálló szabályozó szerv, f) a Miniszterelnökség és a minisztérium hivatali szervezetének vezetője, amely a szerv állományába tartozó személyekre kötelező.*

Minősített helyzetekben

Helyzet	tartalom	kihirdetés	jogforrás	
Rendkívüli állapot	<ul style="list-style-type: none"> • hadiállapot, • idegen hatalom fegyveres támadásának közvetlen veszélye 	Országgyűlés 2/3	Honvédelmi Tanács	rendelet
Szükségállapot	<ul style="list-style-type: none"> • törvényes rend megdöntése • a hatalom kizárólagos megszerzése • élet- és vagyonbiztonságot tömeges méretekben veszélyeztető, fegyveresen vagy felfegyverkezve elkövetett súlyos erőszakos cselekmények 	Országgyűlés 2/3	Köztársasági elnök	rendelet
Veszélyhelyzet	<ul style="list-style-type: none"> élet- és vagyonbiztonságot • elemi csapás • ipari szerencsétlenség veszélyezteteti 	Kormány	Kormány	rendelet
Megelőző védelmi helyzet	<ul style="list-style-type: none"> • az országot külső fegyveres támadás veszélye fenyegeti • nemzetközi szintén katonai kötelezettségvállalás 	Országgyűlés	Kormány	rendelet
Váratlan támadás	<ul style="list-style-type: none"> • külső fegyveres erő váratlan betörése esetén a rendkívüli állapot vagy szükségállapot kihirdetésig 	Kormány	Kormány	rendelet
Terrorveszélyhelyzet	<ul style="list-style-type: none"> • terrortámadás jelentős és közvetlen veszélye • terrortámadás 	Országgyűlés	Kormány	rendelet
Helyi rendeletalkotás	minősített helyzetekben		megyei közgyűlés elnöke főpolgármeste r	rendelet

Minősített helyzetekben

Rendkívüli állapot: amikor az ország **hadiállapot**ban áll, vagy fennáll **idegen hatalom fegyveres támadás**ának közvetlen veszélye, az Országgyűlés kihirdeti a rendkívüli állapotot, és Honvédelmi Tanácsot hoz létre. A **Honvédelmi Tanács** olyan **rendeletet** alkothat, amellyel – sarkalatos törvényben meghatározottak szerint – egyes törvények alkalmazását felfüggesztheti, törvényi rendelkezésektől eltérhet, valamint egyéb rendkívüli intézkedéseket hozhat.

Szükségállapot: amikor a **törvényes rend megdöntésére** vagy a **hatalom kizárólagos megszerzésére** irányuló fegyveres cselekmények, továbbá az élet- és vagyonbiztonságot tömeges méretekben veszélyeztető, fegyveresen vagy felfegyverkezve elkövetett súlyos erőszakos cselekmények következnek be – a sarkalatos törvényben megállapított rendkívüli intézkedéseket **rendeleti** úton a **köztársasági elnök** vezeti be; ez biztosítja a köztársasági elnök rendeletalkotási jogkörét.

Veszélyhelyzet: ha az élet- és vagyonbiztonságot **elemi csapás vagy ipari szerencsétlenség** veszélyezteti – a **Kormány** jogosult **rendeleti** úton történő sarkalatos törvényben meghatározott rendkívüli szabályozással is intézkedni, amellyel egyes törvények alkalmazását felfüggesztheti, törvényi rendelkezésektől eltérhet, valamint egyéb rendkívüli intézkedéseket hozhat, amire normális körülmények esetén nincs lehetősége.

Megelőző védelmi helyzet: az országot **külső fegyveres támadás veszélye** fenyegeti, illetőleg akkor, ha az országunk részéről nemzetközi szinten katonai kötelezettségvállalás esedékes – szintén a **Kormány** jogosult arra, hogy **rendelettel** a közigazgatás, a Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek működését érintő törvényektől eltérő intézkedéseket vezessen be. Az így bevezetett intézkedések hatálya az Országgyűlés döntéséig, de legfeljebb **60 napig** tarthat. Az intézkedésekről a Kormány a köztársasági elnököt és az Országgyűlés illetékes bizottságait folyamatosan tájékoztatja.

Váratlan támadás: a **Kormány** szintén alkothat olyan **rendeleteket**, amelyekkel egyes törvények alkalmazását felfüggesztheti, törvényi rendelkezésektől eltérhet, valamint egyéb rendkívüli intézkedéseket hozhat.

Terrorveszélyhelyzet: az Országgyűlés a Kormány kezdeményezésére **terrortámadás jelentős és közvetlen veszélye** vagy **terrortámadás** esetén meghatározott időre hirdeti ki, a **Kormány rendeletben** a közigazgatás, a Magyar Honvédség, a rendvédelmi szervek és a nemzetbiztonsági szolgálatok szervezetét, működését és tevékenysége ellátását érintő törvényektől eltérő, valamint sarkalatos törvényben meghatározott intézkedéseket vezethet be, amelyekről a köztársasági elnököt és az Országgyűlés tárgykör szerinti állandó bizottságait folyamatosan tájékoztatja. Az így bevezetett intézkedések hatálya az **Országgyűlés** terrorveszélyhelyzet kihirdetésére vonatkozó **döntéséig**, de legfeljebb **15 napig** tart.

Helyi rendeletalkotás terén a fenti **minősített helyzetekben** pedig az jellemző, hogy a többletjogosítványok megilletik a **megyei közgyűlés elnökét** és a **főpolgármestert** is, akik a központi intézkedések helyi viszonyokra alkalmazott követelményeit jogosultak **rendeleti** úton bevezetni.

(Egyébként nekik nincs jogalkotási hatáskörük!)

Bírói jogalkotás – precedens jog

Általánosságban:

- **római jog** – de már ott sem ismerik el: *prætor ius facere non potest*
- **angol-szász precedens jogban** meghatározó, kötelező ésszerű döntés (*ratio decidendi*)
- **alkotmánybíráskodás** minden államban precedens jogra épül
- **EU bíróság** esetében is érvényesül

Kúria

- biztosítja a bírósági **jogalkalmazás egységességét, a bíróságokra kötelező!**
- **jogegységi határozat:** kötelező értelmezést állapít meg, normatív erővel rendelkezik
- **elvi bírósági határozat:** az ítélező tanács a társadalom széles körét érintő vagy a közérdek szempontjából kiemelkedő jelentőségű ügyben elvi kérdésekre

☺ BH2002. 42. I. A terhelt a menthető felindulása során a jogos védelem szükséges mértékét jelentősen túllépi, ha a férje részéről könnyű testi sértés veszélyével fenyegető támadást úgy hárítja el, hogy megfogva annak herezacskóját, az egyik heréjét kitépi, és ezáltal maradandó testi fogyatékoságot okoz [Btk. 29. § (3) bek., 170. § (4) bek.].

Érdekesség: 2014. évi XXXVIII. törvény a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről

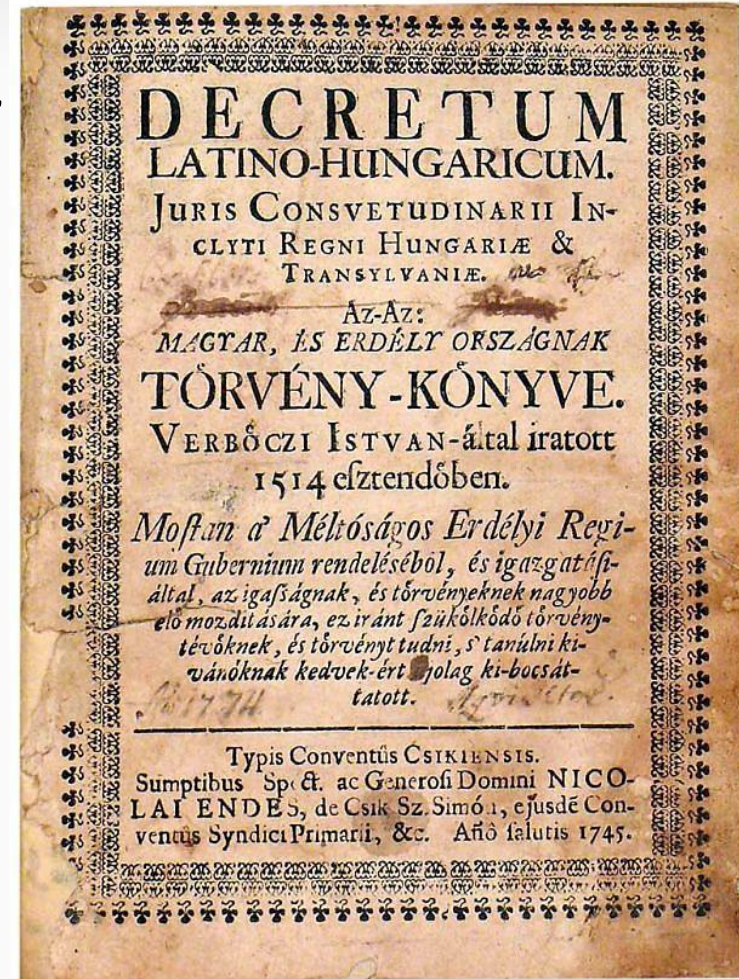
Alkotmánybírók határozatai

- vizsgálja a jogszabályok alkotmányosságát → **határozatot** hoz, amellyel **megsemmisítheti** a jogszabályokat, „negatív jogalkotó”
- az **értelmezés** és döntésének indokolásában foglalt **érvelése** befolyásolja a jogalkotó és a jogalkalmazó későbbi magatartását

Szokásjog

Szokásjogi jogalkotás:

- **ahány történelmi korszak**, állami berendezkedés, annyiféle szerep van
- ha széles tere van jogbizonytalanságot eredményezhet
- felvilágosodás, polgári forradalmak nem szeretik
- mindig **újra termelődik**, változik
- megsértése és szankciórendszere **labilis**
- **Magyarországon a középkorban erősen élt**
  - **1514, Tripartitum**: I. Nemesi magánjog, II. Nemesi perjog, III. Városi és jobbágyi jog, és az 1514-es paraszttörvények
- bizonyos körben még **ma is él**
  - a miniszterelnök jelölése,
  - önkormányzati rendelet szokásos módon történő kihirdetése,
  - szokásos mértékű ajándék

A Tripartitum a három részre szakadt országban az egység szimbóluma lett.

„A politikai nemzetet összetartotta, ez a Hármaskönyv nagy érdeme”. (Hóman Bálint)

Szokás a hatályos jogban

XIV. cikk (3) Magyarország ... kérelemre menedékjogot biztosít azoknak ..., akiket ... a **szokásos tartózkodási helyük** szerinti országban ... üldöznek, vagy az üldöztetéstől való félelmük megalapozott.

Mötv. 51. §(2) Az önkormányzati rendeletet a képviselő-testület hivatalos lapjában vagy a **helyben szokásos** - a szervezeti és működési szabályzatban meghatározott - **módon ki kell hirdetni.**

Egyesülési tv. 26. § A civil szervezet részére juttatott **adományokat** az adományozó nyilvántartásába beállított könyv szerinti, ennek hiányában a **szokásos piaci áron** kell nyilvántartásba venni.

NAV tv. 13. § (4) A NAV *a*) lefolytatja a **szokásos piaci ár megállapítása** iránti eljárást

Hpt. 85. § (2) A hitelintézet - a hatályos jogszabályok és a **szokásos banküzemi gyakorlat** keretei között - köteles mindent megtenni az esedékes, illetve lejárt követelése behajtására.

Btk. 296/A. § (2) Az ... áru lényeges tulajdonságának minősül ..., hogy megfelel-e ... az áruval szemben támasztott **szokásos követelményeknek**, valamint az, ha az áru felhasználása a **szokásostól lényegesen eltérő feltételek** megvalósítását igényli.

Ptk. 2:12. § (2) A korlátozottan cselekvőképes kiskorú ... *b*) megkötheti a **mindennapi élet szokásos szükségleteinek fedezése** körébe tartozó kisebb jelentőségű szerződéseket;

Ptk. 4:38. § (1) A házastárs különvagyonához tartozik: *c*) a személyes használatra szolgáló és **szokásos mértékű**, illetőleg mennyiségű **vagyontárgy**

Ptk. 6:78. § (2) Külön tájékoztatni kell a másik felet arról az általános szerződési feltételről, amely a **szokásos szerződési gyakorlattól**, ... lényegesen vagy valamely korábban a felek között alkalmazott kikötéstől eltér.

Ptk. 6:123. § (5) Ha a felek a szerződés fajta és mennyiség szerint megjelölt tárgyának minőségét nem határozták meg, a forgalomban **szokásos jó minőségű dolgokkal** kell teljesíteni.

Ptk. 6:237. § (5) A **szokásos mértékű ajándék** visszakövetelésének nincs helye.

Mt. 45. § (3) A munkavállaló munkahelyét a munkaszerződésben kell meghatározni. Ennek hiányában munkahelynek azt a helyet kell tekinteni, ahol **munkáját szokás szerint végzi.**

EU – nemzetközi – nemzeti jog

Európai Unió joga és a magyar jog viszonya

- az Európai Unióhoz történt csatlakozást követően a közösségi jogrendszer a nemzeti jogi normáinkkal párhuzamosan érvényesül, hazánk érvényesíteni köteles a közösségi jogot, és kötelezőnek ismeri el az uniós jogforrásokat.

E) cikk

(2) Magyarország az Európai Unióban tagállamként való részvétele érdekében nemzetközi szerződés alapján - az alapító szerződésekből fakadó jogok gyakorlásához és kötelezettségek teljesítéséhez szükséges mértékig - **az Alaptörvényből eredő egyes hatásköreit a többi tagállammal közösen, az Európai Unió intézményei útján gyakorolhatja.** (3) Az Európai Unió joga - a (2) bekezdés keretei között - megállapíthat általánosan kötelező magatartási szabályt.

Nemzetközi jog és a magyar jog viszonya

- Magyarország elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait (a magyar jogrend immanens része)
- a nemzetközi jogi kötelezettségek teljesítése érdekében a nemzetközi jog és a magyar jog összhangja;
- a jogalkotói hatalom mindent megtesz annak érdekében, hogy a belső jog szabályai ne álljanak ellentétben valamely nemzetközi jogi kötelezettséggel
- a hatáskörrel rendelkező hazai jogalkotó szerv kibocsátja azt a jogszabályt, amely szükséges a nemzetközi jogi kötelezettségek teljesítéséhez
- a nemzetközi jog forrásai (szerződések) magyar jogszabályban történő kihirdetésükkel válnak a magyar jogrend részévé (dualista rendszer)

Uniós jog

Elsődleges jogforrások (kormányközi, a tagállamok alkotják)

- **alapító szerződések:**

- ESZAK (Párizs 1951), EGK és Euratom (Róma 1957), ezek módosításai,
- EU (Maastricht 1992/93),
- Amszterdam (1997/99) Nizza(2001-03) Lisszabon(2007/09)

- **csatlakozási szerződések és azok mellékletei**

- **Alapjogi Charta** az uniós polgárok jogait összefoglaló alapvető dokumentum

Másodlagos jogforrások (szupranacionális, EU intézményei alkotják)

- **rendelet (regulation)** általános hatállyal bír, J+K állapot, teljes egészében kötelező, és közvetlenül alkalmazandó valamennyi tagállamban
- **irányelv (directive)** keretjellegű, az elérendő célokat illetően kötelező, azonban a forma és az eszközök megválasztását a nemzeti hatóságokra hagyja
- **határozat (decision)** teljes egészében kötelező, és általában külön megjelöli a címzettjeit, úgy csak azokra kötelező
- **ajánlás (recommendation)** címzettjeire nézve bizonyos cselekvési és magatartási szabályok
- **vélemény (opinion)** az EU intézménye álláspontot határoz meg valamely kérdésben

Európai Bíróság esetjoga: egyes szerzők az Európai Bíróság precedensjogát a primér jog körébe sorolják; mások a bírósági döntéseket a primér és a szekundér jog mellett harmadik kategóriaként kezelik.

Uniós jog

Az uniós jog szupremáciája: Az elsőbbség elve értelmében az **európai jog a tagállamok nemzeti jogai felett áll.** (Costa kontra Enel ügy, 1964)

Közvetlen alkalmazandóság:

- az uniós jog egy része **nem igényel további tagállami jogalkotási aktust**
- (az irányelv igen, de a mulasztásra lehet hivatkozni)

Közvetlen hatály:

- uniós jogszabályok tagállami intézkedések nélkül hoznak létre J+K az uniós jog alanyaira nézve (EUB: ez megdönthető vélelem)
- **az uniós jogszabályokra a nemzeti bíróságok és hatóságok előtt - közvetlenül az állampolgárok által - is lehet hivatkozni** (Van Gend en Loos ügy, 1963)

Kikényszerítés (kormányközi)

- ha valamely tagállam súlyosan és tartósan megsérti az **Alapjogi Chartában foglalt értékeket**, így az emberi jogokat is, legvégső esetben az érintett tagország Szerződésekből eredő **jogai felfüggeszthetők**
- a **jogharmonizációs kötelezettség elmulasztása** vagy **késedelmes teljesítése ún. kötelezettségzegési eljárást** eredményezhet, legvégső esetben a tagállam **átalányösszeg** vagy **kényszerítő bírság** megfizetésére kötelezhető

Kizárólagos hatáskör	Megosztott hatáskör	Keretek megadására vonatkozó hatáskör	Támogató, összehangoló vagy kiegészítő hatáskör
EUMSZ 3. cikk	EUMSZ 4. cikk	EUMSZ 5. cikk	EUMSZ 6. cikk
<ul style="list-style-type: none"> • vámunió • a belső piaci versenyszabályok megállapítása • monetáris politika (euróövezet) • a tengeri biológiai erőforrások megőrzése (közös halászati politika) • közös kereskedelem-politika • hatáskör-gyakorláshoz szükséges nemzetközi megállapodások kötése 	<ul style="list-style-type: none"> • belső piac • szociálpolitika egyes vonatkozásai • gazdasági, társadalmi és területi kohézió • mezőgazdaság és halászat (kivéve a tengeri biológiai erőforrások megőrzése) • környezetvédelem • fogyasztóvédelem • közlekedés • transzeurópai hálózatok • energiaügy • a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség • a közegészségügy terén jelentkező közös biztonsági kockázatok 	<ul style="list-style-type: none"> • gazdaságpolitika, • foglalkoztatás, • szociálpolitika 	<ul style="list-style-type: none"> • ipar • kultúra • idegenforgalom • oktatás, szakképzés, ifjúság és sport • polgári védelem • igazgatási együttműködés • emberi egészség védelme

Uniós jog

Jogharmonizáció időben lezáratlan, végtelen folyamat, amelynek során a tagállami belső jogrendszer összhangba kerül az EU-joggal, és ezáltal a nemzeti jogrendszerek közelednek egymáshoz

Magyarországon:

- **előzetes egyeztetés és közigazgatási egyeztetés** - a igazságügyért felelős minisztérium minden esetben megvizsgálja az adott tervezet uniós joggal való összeegyeztethetőségét
- miniszteri rendeletek esetében 3. szűrő a tervezet kihirdetés előtti egyeztetésre megküldése a igazságügyért felelős miniszternek
- minden érintett magyar jogszabályban **jogharmonizációs záradék**
- **jogharmonizációs adatbázis:** jogharmonizációs uniós jogi normák, magyar jogalkotási feladatok, az elsőhelyi felelős jogalkotó szervek

Előzetes döntéshozatali eljárás:

- a nemzeti bíróságok és hatóságok **jogalkalmazása összhangban** legyen az uniós joggal
- tagállami bíróság/hatóság előtti ügyben az **uniós jog értelmezése kérdéses** és a **határozata meghozatalához ennek az eldöntése szükséges**, úgy megkeresheti az EUB-t annak érdekében, hogy megválaszolja ezt a kérdést (az eljárást ekkor felfüggesztik)

! EU-jog ≠ „Európa-jog”: az előbbi kizárólag az Európai Unió jogrendszere; utóbbi ennél tágabb kör - más európai szervezetek (például az Európa Tanács) joganyaga is, valamint az európai regionális szokásjogot is

Jogi tények I.

Jogot vagy kötelezettséget i) keletkeztet (elbirtoklás) **ii)** módosít (bírói ítélet) **iii)** megszüntet (halál, elállás)

Jogilag jelentős magatartások

- **jogos** magatartások **a)** akarat kijelentések, jogügyletek **b)** egyszerű jogcselekmények (nem irányulnak kifejezetten joghatásra; pl. szomszéd időben tiltakozik a túlépítés ellen, így rosszhiszeműségbe hozza az építkezőt, megbocsátás – az öröklésre $\emptyset$ lesz érdeemtelen) **c)** reálaktusok **d)** előírt magatartások
- **jogellenes** magatartások **a)** abszolút (bárkivel szemben) **b)** relatív (meghatározott személy) **c)** felelősség objektív (eredmény) – szubjektív (akarat, tudat) de csak a helytállásnál van jelentősége)
- **jogilag nem védett** magatartások (csökkent védelmű) – kis relevanciájú (általában jogos magatartások, de nem érik el a jogellenség fokát, de szankció) **a)** utaló mg (biztatási kár, kártalanítás) **b)** önhiba (felelősség, kárelosztás) **c)** naturalis obligatio

Egyéb emberi körülmények

- **objektív** személyállapotok: kor, nem, lakóhely, hozzátartozó, születés, halál
- **szubjektív** **a)** lélekbeli: jó-rosszhiszeműség, **b)** tudatbeli: tévedés; **c)** felróhatóság, vétkesség (szándékosság, gondatlanság) **d)** érzelmi állapot: megbocsátás

Jogi tények II.

Közhatalmi aktusok

- ide lehet a **jogalkotási** aktusokat is sorolni, de azok inkább jogforrások
- **alakító – konstitutív** **a)** bírósági/hatósági döntés tényállásban szerepel (gondnok rendelés) **b)** új jogi helyzetet teremt (bírói jogfejlesztés –inkubátor veszélyes üzem) **c)** téves, hibás jogalkalmazói aktus (mivel joghatást vált ki) **d)** közigazgatási határozatok
- **megállapító – deklaratív** (végrehajtás során a teljesítési határidő megállapítása)
- **közfeladatot ellátó szervek**, köztestületek megnyilvánulásai (MTA, kamarák)
- **hatósági személyek** közreműködése (közjegyző-közvégrendelet, anyakönyvvezető-házasság)

Embertől független

- **külvilágban** beálló esemény, természeti jelenség (egyesülés, méhraj kirepülése, tűz, árvíz)
- **idő** folyása **a)** keletkezés: elbirtoklás, ajánlati kötöttség **b)** jogvesztő határidő (alanyi jog szűnik meg, szavatossági jogok) **c)** határidő számítás (határnap, határidő; obj-szubj;)
- **elévülés** (nem az alanyi jog, hanem az érvényesíthetőség szűnik meg; tulajdonjog soha) **a)** félbeszakadás **b)** nyugvás

Jogalkotás

Jogszabályok kötelező ereje

Érvényesség: alkalmas a célzott joghatás kiváltására

- azt az adott jogforrás tekintetében **jogalkotásra felhatalmazott szerv** alkotta meg, (az Alaptörvény tartalmazza + joghatóság, hatáskör, illetékesség)
- a jogszabály illeszkedik a **jogforrási hierarchiába**,
- a jogalkotási eljárás során betartották az adott jogszabály megalkotására irányadó **eljárási szabályokat**
- a jogszabály megfelelő **kihirdetése**: Magyar Közlöny, Tárca lapok, helyben szokásos mód (EU-sat Brüsszelben hirdetik ki, de itthon is közzé kell tenni)

Hatályosság: az **érvényesség viszonylagossága, terjedelme**; ki is váltja a joghatást, a norma alkalmazandóságát jelöli:

- **alanyi: i) személyi** (természetes személyek, jogi személyek és jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek) **ii) szervi** (alapvetően állami szervek – hatóság)
- **tárgyi** (alapvetően a jogszabály címéből kiolvasható, kikövetkeztethető)
- **területi** (teljes vagy partikuláris) jogszabály területi hatálya Magyarország területére, az önkormányzati rendelet a helyi önkormányzat közigazgatási területére terjed ki
- **időbeli** (kezdet, hatályát veszíti): ex tunc, ex nunc, pro futuro
hátrányos visszaható hatály tilalma: nem lehet visszamenőleg i) magatartást jogellenesnek minősíteni ii) kötelezettséget megállapítani, vagy terhesebbé tenni
még le nem zárt viszonyok: i) visszaható – retroaktív ii) korábbi továbbhatása

Jogalkotás követelményei

- **egyértelműen értelmezhető** szabályozási tartalom
- **hátrányos visszaható hatály tilalma** - hatálybalépését megelőző időre
  - nem állapíthat meg kötelezettséget,
  - kötelezettséget nem tehet terhesebbé,
  - nem vonhat el jogot vagy
  - nem korlátozhat jogot
  - nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé
- **hatálybalépésének időpontja** elegendő időt adjon az alkalmazásra való felkészülésre
- **biztosítani kell**, hogy megfeleljen
  - az Alaptörvényből és Jat-ból eredő **tartalmi és formai követelményeknek**
  - a **jogrendszer egységének**
  - a **nemzetközi jogból** és az **EU-s jogból** eredő kötelezettségeknek és
  - a jogalkotás **szakmai követelményeinek**
- lehetőleg **ugyanabban a jogszabályban** az **azonos (hasonló) életviszonyok, azonos (hasonló) módon**, szabályozási szintenként
- a szabályozás **nem** lehet **indokolatlanul párhuzamos vagy többszintű**
- **nem ismételhető meg** az Alaptörvény vagy a jogforrási hierarchiában feljebbi jogszabály rendelkezése
- a jogszabály alkotására adott **felhatalmazásban** meg kell határozni a felhatalmazás
  - **jogosultját,**
  - **tárgyát**
  - **kereteit.**A **felhatalmazás jogosultja** a jogszabályt **köteles** megalkotni, feltéve, hogy a felhatalmazást adó jogszabályból kifejezetten más nem következik.

Jogalkotás követelményei

A jogszabályok előkészítése

4. A jogszabály szakmai tartalmának és jogrendszerbe illeszkedésének biztosítása

16. § (1) A jogszabály **előkészítőjének** feladata a jogszabály **szakmai tartalmának** kialakítása.

5. Előzetes hatásvizsgálat

17. § (1) A jogszabály előkészítője - a jogszabály feltételezett hatásaihoz igazodó részletességű - **előzetes hatásvizsgálat** elvégzésével felméri a **szabályozás várható következményeit**. ...

(2) A hatásvizsgálat során vizsgálni kell

a) a tervezett jogszabály valamennyi **jelentősnek ítélt hatását**, különösen *aa)* társadalmi, gazdasági, költségvetési hatásait, *ab)* környezeti és egészségi következményeit, *ac)* adminisztratív terheket befolyásoló hatásait, valamint

b) a jogszabály megalkotásának **szükségességét**, a jogalkotás **elmaradásának várható következményeit**, és

c) a jogszabály alkalmazásához szükséges személyi, szervezeti, tárgyi és pénzügyi feltételeket.

6. Indokolási kötelezettség

18. § (1) A jogszabály tervezetéhez a jogszabály előkészítője **indokolást** csatol, amelyben bemutatja azokat a társadalmi, gazdasági, szakmai okokat és célokat, amelyek a javasolt szabályozást **szükségessé teszik**, továbbá ismerteti a jogi szabályozás **várható hatásait**.

7. A jogszabálytervezetek véleményezése

19. § (1) Ha **törvény** valamely állami, helyi önkormányzati vagy más szervezet számára kifejezetten **jogot biztosít** arra, hogy a jogállását vagy a feladatkörét érintő jogszabályok tervezeteit **véleményezhesse**, a jogszabály előkészítője köteles gondoskodni arról, hogy az érintett szerv e jogával élhessen.

Jogalkotás követelményei

A jogrendszer folyamatos felülvizsgálata

9. Utólagos hatásvizsgálat

21. § (1) A **miniszter** folyamatosan figyelemmel kíséri a feladatkörébe tartozó jogszabályok hatályosulását, és szükség szerint lefolytatja a jogszabályok - a 17. § (2) bekezdésében meghatározott szempontok szerinti - **utólagos hatásvizsgálatát**, ennek során összeveti a szabályozás megalkotása idején várt hatásokat a tényleges hatásokkal.

20. A jogszabályok tartalmi felülvizsgálata

22. § (1) A jogalkalmazás és az utólagos hatásvizsgálat tapasztalatait is figyelembe véve a **miniszter** gondoskodik arról, hogy a tárgykört érintő új jogi szabályozás vagy módosítás megalkotása során, ennek hiányában e célból kiadott jogszabály keretében

a) az elavult, szükségtelenné vált,

b) a jogrendszer egységébe nem illeszkedő,

c) a szabályozási cél sérelme nélkül egyszerűsíthető, a jogszabály címzettjei számára gyorsabb, kevésbé költséges eljárásokat eredményező szabályozással felváltható,

d) a normatív tartalom nélküli, tartalmilag kiüresedett vagy egyébként alkalmazhatatlan, vagy

e) az indokolatlanul párhuzamos vagy többszintű szabályozást megvalósító,

a feladatkörébe tartozó jogszabályi rendelkezések **hatályon kívül helyezésére**, illetve **megfelelő módosítására** kerüljön sor.

Jogalkotás követelményei*

jogbiztonság: megismerhetőség, kiszámíthatóság, egyértelműség, világosság

Ket. 113. § (1) Ha az ügyfelek között létrejött egyezséget jóváhagyó határozat meghozatala során alkalmazott alaptörvény-ellenes jogszabály, illetve jogszabályi rendelkezés ellen az ügyfél alkotmányjogi panaszt nyújt be, és ez alapján az Alkotmánybíróság a jogszabályt, illetve jogszabályi rendelkezést megsemmisíti, ha az Alkotmánybíróság nem mondja ki a megsemmisített jogszabálynak vagy jogszabályi rendelkezésnek az Alkotmánybíróság eljárására okot adó ügyben való alkalmazhatóságát, az ügyfél az alkotmánybírósági határozat kézbesítésétől számított harminc napon belül kérelmet nyújthat be az egyezséget jóváhagyó hatósághoz a határozat módosítása, illetve visszavonása iránt.

Áfa tv. 51. § (1) Az **50. §** sérelme nélkül a **19. § a)** pontjában említett esetben a **teljesítés helye** a Közösség azon tagállama, amely a beszerzőnek adószámot adott, és a beszerző a termék Közösségen belüli beszerzésekor ezt az adószámot használta, amennyiben a beszerző nem igazolja, hogy ilyen személyként a Közösség azon másik tagállamában, ahol a termék Közösségen belüli beszerzése az **50. §** szerint teljesült, az adót - az utóbb említett tagállam joga szerint - megfizette.

19. § A 2. § b) pontja a következő eseteket foglalja magában: *a)* terméknek adóalany vagy nem adóalany jogi személy általi beszerzése, feltéve, hogy az értékesítő olyan adóalanyként jár el, aki (amely) a Közösség azon tagállamában, ahol adóalanyként nyilvántartásba vették, nem részesül e tagállam azon joga szerinti adómentességben, amely tartalmában a közös hozzáadottértékadó-rendszerről szóló 2006/112/EK tanácsi irányelv (**Héa-irányelv**) **282-292. cikkeinek** felel meg, és akinek (amelynek) ez a termékértékesítése nem tartozik a **29. és 32. §** alkalmazása alá;

2. § E törvény alapján adót kell fizetni: *b)* terméknek az Európai Közösségen belüli egyes, belföldön és ellenérték fejében teljesített beszerzése után.

29. § (1) Abban az esetben, ha a termék küldeménykénti feladását vagy fuvarozását az értékesítő maga, illetőleg - javára - más végzi, és az értékesítés eredményeként a termék a Közösség más tagállamában van, mint ahol az a küldeménykénti feladásakor vagy a fuvarozás megkezdésekor volt, a **26. és 28. §**-tól eltérően a termék értékesítésének teljesítési helye az a hely, ahol a termék - a beszerző nevére szóló rendeltetéssel - a küldeménykénti megérkezésekor vagy a fuvarozás befejezésekor van...

Társadalmi egyeztetés

2010. évi CXXXI. törvény a jogszabályok előkészítésében való társadalmi részvétel

Társadalmi egyeztetésre kell bocsátani

- a törvény,
- a kormányrendelet,
- a miniszteri rendelet

tervezetét és indokolását (a továbbiakban együtt: tervezet)

Két formája: általános és közvetlen egyeztetés

Kivételek: ahol nem kerül sor társadalmi egyeztetésre:

- **egyes jogszabálytípusok** (például az MNB elnökének rendelete, önálló szabályozó szervek vezetőinek rendelete, önkormányzati rendeletek);
- a **különleges jogrendben** alkotható jogszabályok;
- azon jogszabályok, amelyeket **nem a miniszter készít elő** (például országgyűlési képviselő által kezdeményezett törvény);
- **egyes szabályozási tárgyak** (például fizetési kötelezettségekről, költségvetésről, szervezet- és intézményalapításról szóló jogszabályok tervezete);
- azon jogszabályok, amelyek esetében **Magyarország különösen fontos honvédelmi, nemzetbiztonsági, pénzügyi, külügyi, természetvédelmi, környezetvédelmi vagy örökségvédelmi érdekeinek** védelmét veszélyeztetné
- azon jogszabályok, amelyek **sürgős elfogadásához kiemelkedő közérdek** fűződik.

Társadalmi egyeztetés

Általános egyeztetés

- a honlapon megadott elérhetőségen keresztül biztosított véleményezés
- közzé kell tenni a honlapon a társadalmi egyeztetésre bocsátott **tervezetet, koncepciót**
- közzé kell tenni a jogalkotásról szóló törvényben meghatározott **előzetes hatásvizsgálat összefoglalóját**
- **elektronikus levélcímen** keresztül bárki véleményt nyilváníthat a társadalmi egyeztetésre bocsátás céljából közzétett tervezetről, koncepcióról
- a vélemények beérkezéséről **visszaigazolást** kell küldeni
- a **névtelenül** beérkezett véleményeket azok **figyelembevétele nélkül** törölni kell
- a jogszabály előkészítéséért felelős **miniszter** mérlegeli a beérkezett véleményeket és azokról, valamint az elutasított vélemények esetében az elutasítás indokairól tipizált **összefoglalót készít**, amelyet a honlapon a véleményezőik listájával együtt közzétesz
- a honlapon **legalább 60 napon** keresztül megfelelő elérhetőséget kell biztosítani arra, hogy a jogszabály hatályosulásával kapcsolatos észrevételeket, problémákat, valamint a jogszabály módosítására vonatkozó javaslatokat bárki jelezhesse a jogszabály előkészítőjének.

Társadalmi egyeztetés

Közvetlen egyeztetés

- a jogszabály előkészítéséért felelős miniszter által **bevont személyek, intézmények és szervezetek által történő közvetlen véleményezés**
- jogszabály előkészítéséért felelős miniszter **stratégiai partnerségi megállapodásokat** alakít ki
- **stratégiai partnerség** alakítható ki különösen: a civil szervezetekkel, bevett egyházakkal, szakmai, tudományos szervezetekkel, országos nemzetiségi önkormányzatokkal, érdek-képviselői szervezetekkel, köztestületekkel, felsőoktatási intézmények képviselőivel
- a megállapodást a honlapon **mindenki számára hozzáférhetővé** kell tenni
- a **stratégiai partner kötelessége**, hogy a közvetlen egyeztetés során az adott jogterülettel foglalkozó, **stratégiai partnerséggel nem rendelkező szervezetek véleményét is megjelenítse**
- a stratégiai partner által **írásban** megtett **véleményeket** a törvényjavaslatot tárgyaló országgyűlési bizottság kérésére a bizottság részére **hozzáférhetővé kell tenni**
- a **személyes részvétellel történő egyeztetésről összefoglalót** kell készíteni, amelyet a **honlapon közzé kell tenni**

Kihirdetés, közzététel

Kihirdetés – érvényességi kritérium

- Magyarország hivatalos lapja a **Magyar Közlöny**, amelyet a kormányzati portálon történő **elektronikus dokumentumként** való közzététellel kell kiadni, melynek **szövegét hitelesnek kell tekinteni**
- jogszabálynak a módosított, illetve a hatályukat vesztett rendelkezéseivel **egységes szerkezetbe foglalt szövege a Magyar Közlönyben nem tehető közzé.**
- a **jogszabályokat** az önkormányzati rendelet kivételével a **Magyar Közlönyben**
- a **törvény megjelölése** annak kihirdetése során magában foglalja a törvény i) kihirdetésének évét, ii) sorszámát, iii) a törvény elnevezését és a iv) törvény címét
2010. évi CXXX. törvény a jogalkotásról
- a törvény kivételével a **jogszabály megjelölése** annak kihirdetése során magában foglalja a jogszabály i) megalkotójának megjelölését, ii) a sorszámát, iii) a kihirdetésének napját, iv) a jogszabály elnevezését és v) címét.
61/2009. (XII. 14.) IRM rendelet a jogszabályszerkesztésről

Közzététel – könnyebb megismerhetőség

- a **Nemzeti Jogszabálytár** a meghatározott tartalommal és honlapon, elektronikus közszolgáltatásként működő, bárki számára térítésmentesen hozzáférhető, egységes szerkezetű szövegeket tartalmazó **elektronikus jogszabálygyűjtemény**
- miniszter gondoskodik az **önkormányzati rendeleteknek az erre a célra fenntartott honlapon** történő közzétételéről.

338/2011. (XII. 29.) Korm. rendelet a Nemzeti Jogszabálytárról

Magyar Közlöny*

A **Magyar Közlöny** tartalmazza továbbá

- az **Alkotmánybíróság** azon **határozatait** és **végzéseit**, amelyeknek a Magyar Közlönyben való közzétételét törvény vagy az Alkotmánybíróság elrendelte, valamint az Alkotmánybíróság **teljes ülési állásfoglalásait**,
- a **jogegységi határozatokat**, valamint a Kúria azon határozatait, amelyeknek a Magyar Közlönyben való közzétételét törvény felhatalmazása alapján a Kúria elrendelte,
- az **Országos Választási Bizottság állásfoglalásait**,
- a minősített adatot tartalmazó, valamint az érintetteknek közvetlenül megküldött határozatok kivételével az **Országgyűlés**, a **köztársasági elnök**, a **Kormány**, a **miniszterelnök** és az **Országos Választási Bizottság nem normatív határozatait**,
- a **miniszterek** azon **nem normatív határozatait**, amelyeknek hivatalos lapban való közzétételét jogszabály elrendeli, és
- az **Országgyűlés**, a **Kormány** és más **testületi központi államigazgatási szerv**, az **Alkotmánybíróság** és a **Költségvetési Tanács minősített adatot nem tartalmazó normatív határozatait**

Hivatalos értesítő, hivatalos lap

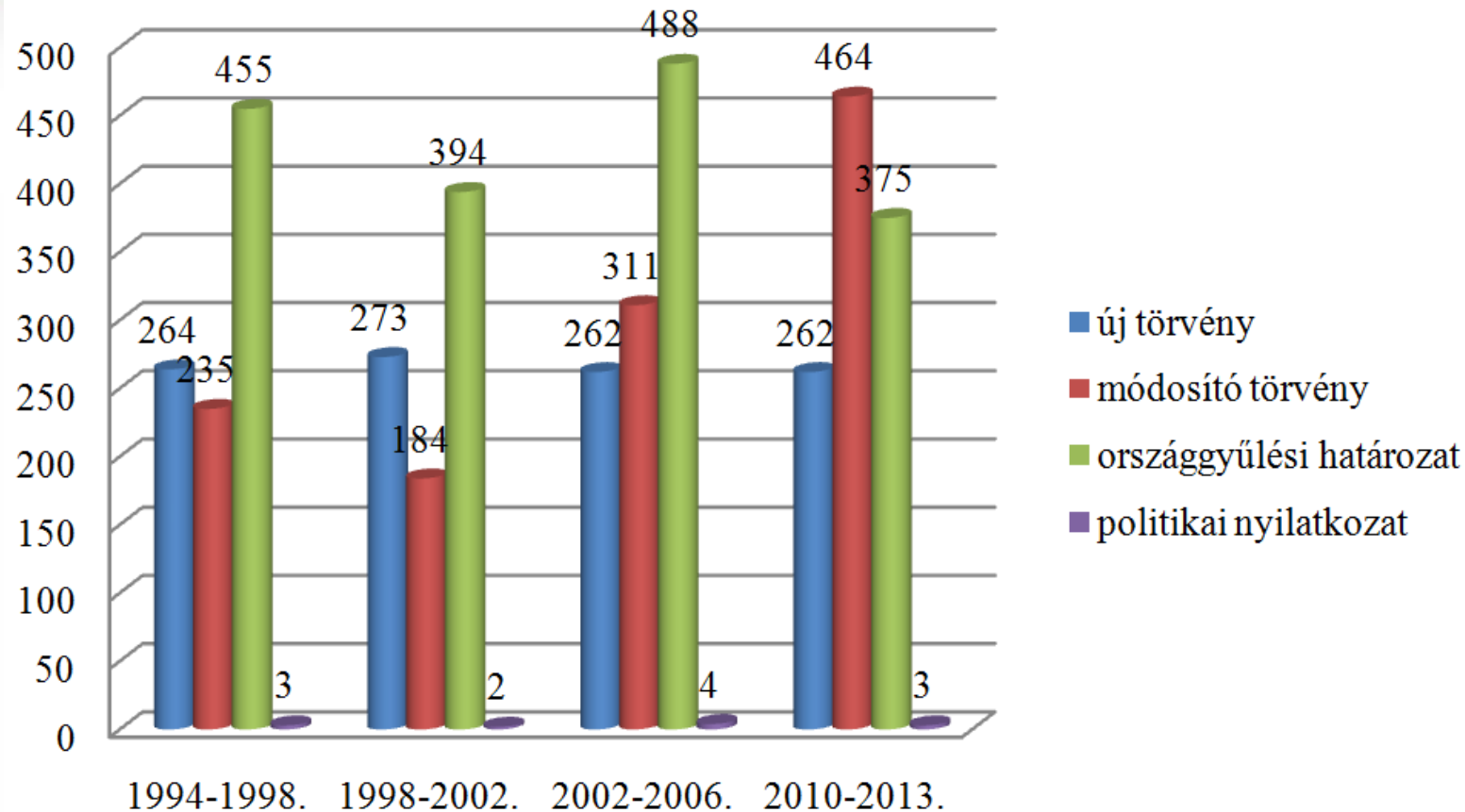
A Magyar Közlöny mellékletét képező - annak külön sorozataként megjelenő - **Hivatalos Értesítő** tartalmazza

- a normatív utasítás kiadására jogosult személyek (kiv. FMKH, polgármester) **minősített adatot nem tartalmazó normatív utasításait,**
- azokat a **közleményeket**, amelyeknek a Magyar Közlönyben, illetve más hivatalos lapban való közzétételét **jogszabály elrendeli** vagy a közzététel kezdeményezésére jogszabály által **feljogosított személy kezdeményezi,** és
- azokat a **hirdetményeket**, amelyek a Magyar Közlöny hivatalos jellegéhez igazodnak és erre tekintettel azok Magyar Közlönyben való közzétételére a Magyar Közlöny **felelős szerkesztője engedélyt adott.**

A törvényben nem említett **hivatalos lap**okat a miniszter az általa vezetett **minisztérium honlapján,** az **önálló szabályozó szerv,** az **autonóm államigazgatási szerv** és a **kormányhivatal** a **honlapján történő közzététellel** adja ki.

- Nemzetgazdasági Közlöny
- Oktatási és Kulturális Közlöny
- Egészségügyi Közlöny
- Honvédelmi Közlöny
- Szociális Közlöny
- Ügyészségi Közlöny

Jogalkotás

Jogszabály szerkezete

jogszabály formai tagolása

a szerkezeti egységek szintjének sorrendje:

- könyv
- rész
- fejezet
- alcím
- szakasz
- bekezdés
- pont
- alpont

2010. évi CXXX. törvény a jogalkotásról

IV. Fejezet - A jogszabályok előkészítése

5. Előzetes hatásvizsgálat

17. § (2) A hatásvizsgálat során vizsgálni kell

a) a tervezett jogszabály valamennyi jelentősnek ítélt hatását, különösen

aa) társadalmi, gazdasági, költségvetési hatásait,

új Ptk.

HATODIK KÖNYV - KÖTELMI JOG

ELSŐ RÉSZ - A KÖTELMEK KÖZÖS SZABÁLYAI

I. Cím - Általános rendelkezések

I. Fejezet - A kötelelem

6:3. § [A kötelelem megszűnése]

(1) A kötelelem megszűnik

a) a szolgáltatás teljesítésével;

jogszabály logikai tagolása

a) preambulum vagy bevezető rész,

b) általános rendelkezések,

c) részletes rendelkezések,

d) záró rendelkezések, ezen belül

da) törvény vagy eredeti jogalkotói hatáskörben kiadott kormányrendelet tervezete esetében felhatalmazó rendelkezések,

db) hatályba léptető rendelkezések,

dc) átmeneti rendelkezések,

de) törvény tervezete esetében a törvény vagy törvényi rendelkezés sarkalatoságára utaló rendelkezések,

df) a jogalkotásra vonatkozó európai uniós követelményekre utaló rendelkezések,

dg) módosító rendelkezések,

dh) hatályon kívül helyező rendelkezések,

di) a hatályba nem lépésről szóló rendelkezések.

e) mellékletek

Better regulation

Az Európai Unió (Bizottság) **Better regulation** elnevezésű politikája

- a szabályozás **hatékonyságának növelése** a közigazgatási szervezetrendszerben történő reformok bevezetése által;
- további jobbító hatásaival is számol, konkrétan a **költségek csökkenésével vagy a szabályozás mennyiségi visszaszorulásával,**
- de a legfőbb hozadéka a minőségi jogalkotás révén a **jogbiztonság** megteremtésének elősegítése.

A jobb szabályozás:

- egyszerűbb, átláthatóbb és kiszámíthatóbb jogrend
- jogbiztonság a jogállam megvalósulásának alapvető feltétele;
- a bürokrácia és az adminisztratív terhek csökkentése
- olcsóbb, költséghatékonyabb hatásmechanizmusában kontrollált, és az adott tárgykörrel adekvát jogi rendezés
- széles körű nyilvánosság

Dereguláció: minőségi és mennyiségi „tisztítás” - jogszabálytalanítás

- grammatikai egyszerűsítés
- párhuzamos szabályozások megszüntetése
- felesleges szabályozások megszüntetése

Hatásvizsgálat:

- társadalmi,
- gazdasági - költséghatékonyság
- politikai hatások
- előzetes és utólagos felmérése, időben előre történő kalkulálása

Jogszabályok rendezése

Utólagos hatásvizsgálat

A jogszabályok hatályosulásának utólagos vizsgálata során összevetik a szabályozás megalkotása idején várt hatásokat a tényleges hatásokkal.

Revízió

A jogszabály-felülvizsgálat, **revízió** a meglevő jogi szabályozás keretei között marad, **változtatni kíván azon reformszerűen és nem radikálisan eljárva.**

- **a magyar jogalkotásban csak kivételesen, ritkán fordul(t) elő**
- a revízió tárgya lehet egyetlen jogszabály, illetve lehet átfogó vagy ágazati
- egyaránt lehet technikai (mennyiségi) és tartalmi (minőségi)

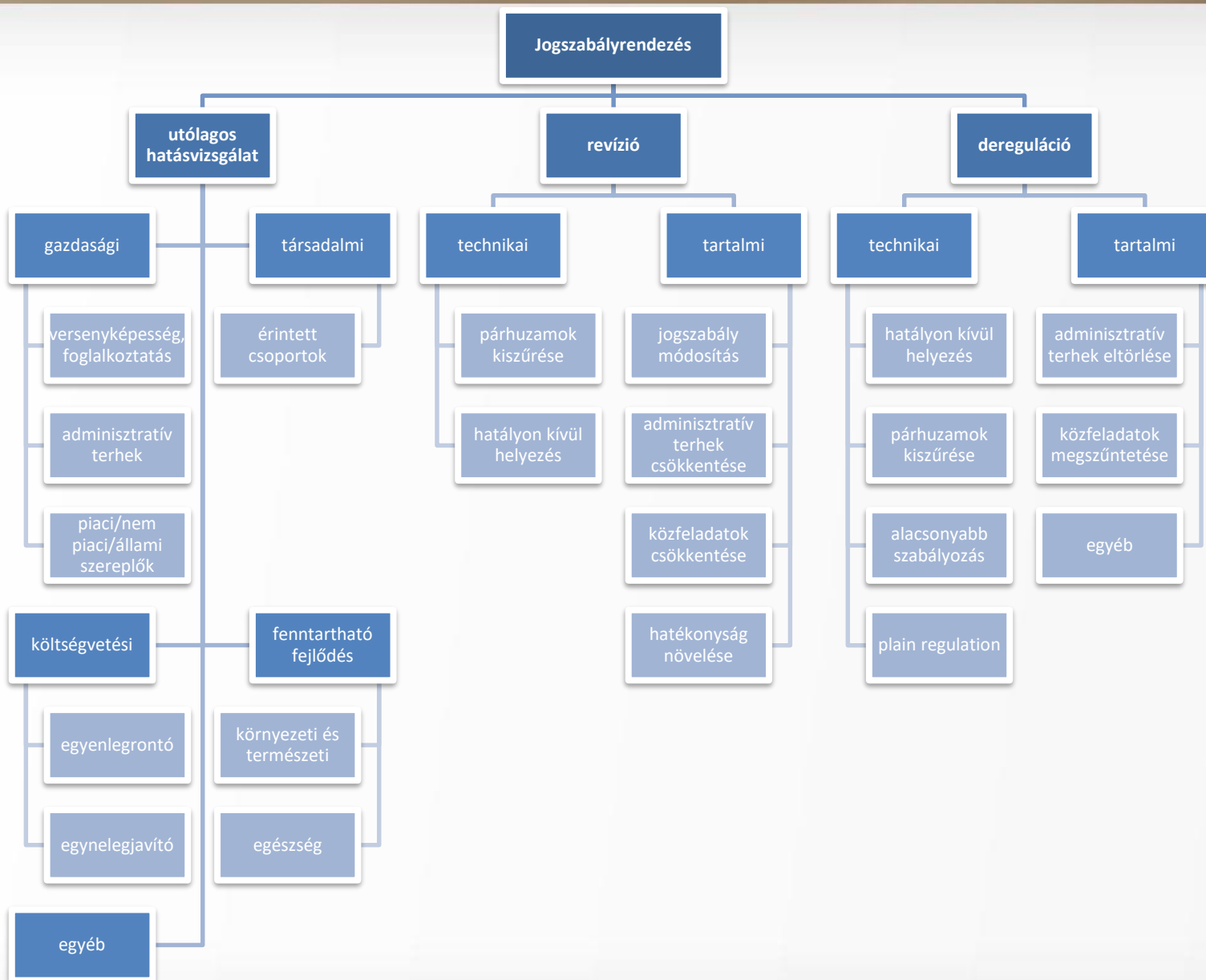
Dereguláció

A **dereguláció a jogi (túl)szabályozottság mértékének csökkentését** jelenti, szoros értelemben az a jogalkotás eszközeivel megvalósított művelet, amelynek végeredményeként **a korábban jogszabállyal rendezett kérdést a jövőben egyáltalán nem kell jogilag szabályozni.**

- **technikai dereguláció:** a végrehajtott vagy párhuzamos jogszabályok és jogszabályi rendelkezések hatályon kívül helyezésével **mennyiségi értelemben csökken a jogi szabályozás**, de a hatályosuló joganyag nem változik.
- **tartalmi dereguláció** keretében a jogalkotó nemcsak lecsökkenti, hanem **érdemi, minőségi értelemben egyszerűsíti a már létező joganyagot**, azaz megtisztítja felesleges jogszabályoktól.

*A két fogalom Magyarországon az 1990-es években szinte összeolvadt, jelentésük zavarossá vált és a dereguláció maga alá gyűrte a revízió fogalmát.

Jogszabályok rendezése

Kodifikációs hibák

1. § (1) E rendelet célja, hogy jogalkotási törvény 30. § (2) bekezdésének felhatalmazása alapján egységesíteni a jogszabályok szerkesztését.

(2) A jogszabály tervezetének szövegezésénél alkalmazandó szövegezésű mintákat az első melléklet tartalmazza. A szövegezési mintától abban az esetben lehet eltérni, ha a szabályozás célja másként nem érhető el.

(3) Ez a rendelet nem alkalmazható nemzetközi szerződés hiteles szövege, illetőleg annak magyar nyelvű fordítása, valamint a szerződéshez Magyarország részéről fűzött vagy Magyarország szempontjából nemzetközi jogi jelentőségű fenntartás, kifogás és nyilatkozat (a továbbiakban: fenntartás) megszerkesztésére és megszüvegezésére, megfogalmazására.

2. § E rendelet hatálya Magyarország területére terjed ki.

Értelmező rendelkezések

E rendelet alkalmazásában

1. *önálló szabályozó szerv*: a Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság és a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal

2. ...

Kodifikációs hibák

1. § (1) E rendelet **célja**, hogy **jogalkotási törvény** 30. § (2) bekezdésének **felhatalmazása alapján** egységesíteni a jogszabályok szerkesztését.

(2) A jogszabály tervezetének szövegezésénél alkalmazandó szövegezési mintákat az **első melléklet** tartalmazza. A szövegezési mintától abban az esetben lehet eltérni, ha a szabályozás célja másként nem érhető el.

(3) Ez a rendelet nem alkalmazható nemzetközi szerződés hiteles szövege, **illetőleg** annak magyar nyelvű fordítása, valamint a szerződéshez Magyarország részéről fűzött vagy Magyarország szempontjából nemzetközi jogi jelentőségű fenntartás, kifogás és nyilatkozat **(a továbbiakban: fenntartás) megszerkesztésére és megszüvegezésére, megfogalmazására.**

2. § E rendelet **hatálya Magyarország területére** terjed ki.

Értelmező rendelkezések

?.§ E rendelet alkalmazásában

1. **önálló szabályozó szerv**: a Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság és a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal

2. ...

1. jogszabály **célja, indoka** kizárólag az alaptörvény módosításáról és a törvények esetében alkalmazható **preambulumban** lehetséges, **rendelet esetében nem különösen nem egy normatív szerkezeti egységben**

2. helytelen a merev hivatkozás, **hiányzik a törvény száma**

3. a **felhatalmazásra történő utalást a bevezető részben** kell rögzíteni

4. a **melléklet számozása** pozitív egész arab számmal történik

5. „**illetőleg**” kifejezés nem alkalmazható

6. rövid megjelölés egy felsorolás elemeire együttesen vonatkozik ilyenkor a helyes utalás „**a továbbiakban együtt:**”

7. szóismétlés, **szinonimák** használata veszélyeztetheti az egyértelműség

8. a **Jat. szerinti főszabály vonatkozik a területi hatályra**, nem kell róla külön rendelkezni

9. értelmező rendelkezéseknél **hiányzik a szakasz jelölése**

10. a **Ksztv. felsorolja az önálló szabályozó szerveket**, megisméltése indokolatlan

Jogalkalmazás Jogértelmezés

Jogalkotás – jogalkalmazás

Államhatalmi ágak	Állami funkciók	
<i>Montesquieu (Locke)</i> <i>politikai alapú</i>	<i>Kelsen (Laband, Jellinek)</i> <i>jogi alapú</i>	
törvényhozás	törvényhozás	jogalkotás
végrehajtás	kormányzás	
	(köz)igazgatás	jogalkalmazás
igazságszolgáltatás	igazságszolgáltatás	

Jogalkotás	Jogalkalmazás
• állami tevékenység	• állami tevékenység, de magánszemélyek is
• állami szervek végezhetnek	• állami szervek vagy valamilyen jogszabályi felhatalmazás alapján más, nem állami szervek végezhetnek
• általános	• konkrét, egyedi ügyekben
• jogszabályi felhatalmazás alapján és mindig jogi keretek között	• jogszabályi felhatalmazás alapján és mindig jogi keretek között
• alanyi hatály	• konkrét címzettek

Jogalkalmazás

- **alanyai**

- **állami szervek:** bíró, közigazgatási szerv, stb. (ügyész, Alkotmánybíróság)
- **magánszemélyek:** természetes, jogi személy, jogi személyiség nélküli
- **jogtudomány**

- **jellege**

- **mechanikus,** ha zárt, teljes a jogrendszer
- **jogfejlesztő** hézagok, összeütközések, precedens

- logikai művelet **szillogizmus** (premissza, konklúzió), szelekció, minősítés, értékelés

- **joghézagok** (jogalkalmazási, kritikai, alternatív)

- **analógia**

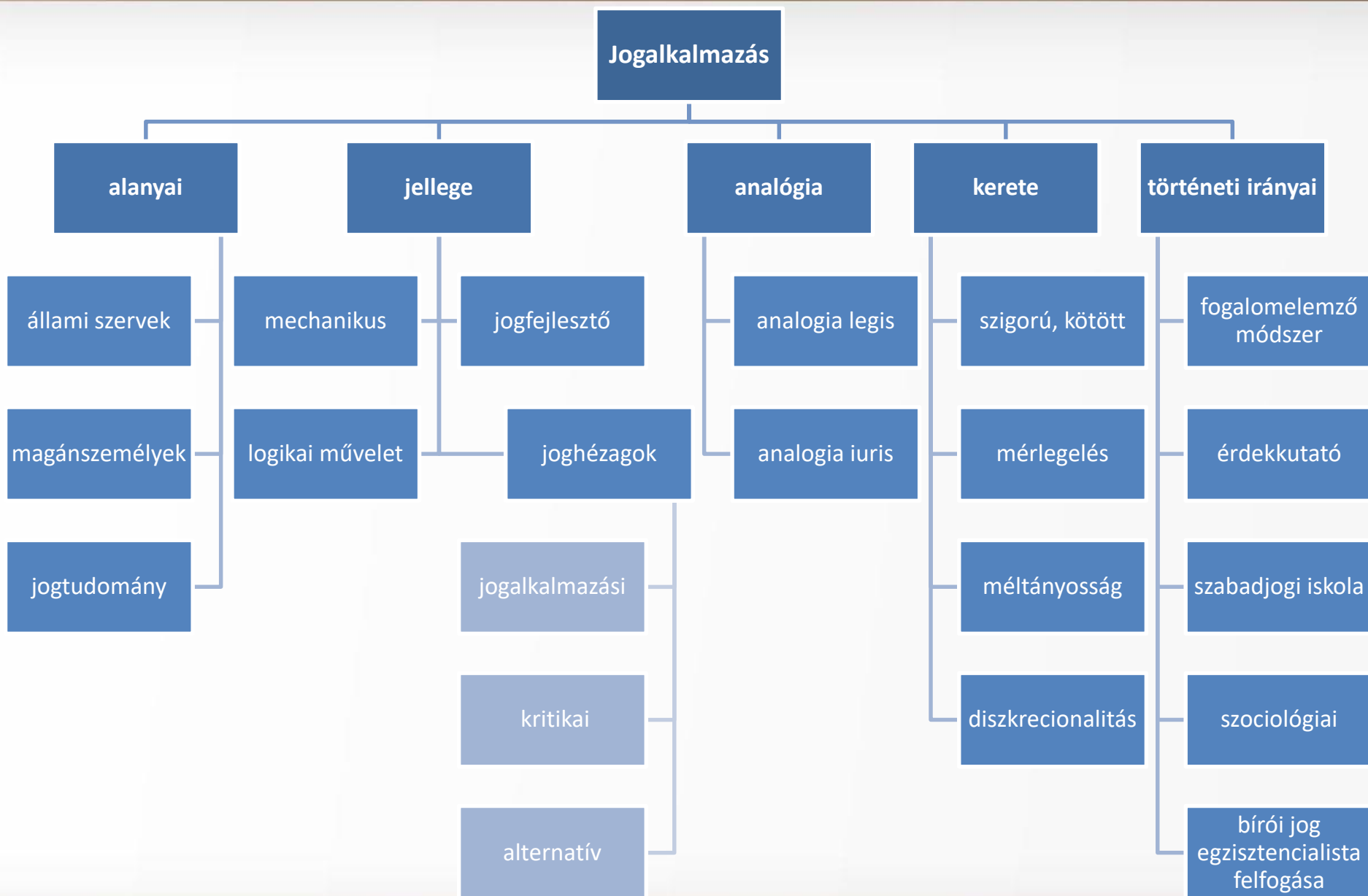
- **analogia legis** (joghatás átvitele olyan tényállásra amire a jogalkotó nem gondolt)
- **analogia iuris** (joghatás átvitele általános jogelv alkalmazásával)

- **kerete:** szigorú-kötött, mérlegelés, méltányosság, diszkrecionalitás

- **történeti irányai**

- **fogalomelemző módszer** (történeti és természetjogi iskola)
- **érdekkutató** (Jhering, a jog érdekei)
- **szabadjogi iskola** (konkrét eset érdekei)
- **szociológiai**
- **bírói jog egzisztencialista felfogása**

Jogalkalmazás

Jogalkalmazás

Közigazgatási / hatósági	jogalkalmazás	Igazságszolgáltatási / bírói
végrehajtó	hatalmi ág	igazságszolgáltatás / bírói
közzolgáltatás, közfeladat, közcél	feladat, cél	igazságszolgáltatás, jogvédelem
hivatalból + kérelemre feltételek esetén folytathatja is	indul	kérelemre indul (Pp-kereset, Be-ügyész, vád)
nincs kötve, a hatóság mindenre kiterjedő döntést is hozhat, hoz;	kérelem	kötve van
az eljárásjog az anyagi része, nincs kódex	jogági élet	önálló, kódex (Pp, Be)
általában az eljárási jog megelőzi az anyagit	anyagi-eljárási jog sorrendje	anyagi jog megelőzi az eljárást
jövőbeli	időpont	múltbeli esemény
nem peres, (peren kívüli)	formája	peres
a bírói döntés kötelező a közigazgatásra	eljárási kötelezés	a közigazgatási szerv döntése nem kötelezi
hivatalból + kérelemre	végrehajtás	jogosult kérelemére

Közigazgatás – de! igazságszolgáltatási jellegű – birtokvita (jegyző), szabálysértés (esetleg ingatlan-nyilvántartás, mivel tulajdon jog alapításáról döntenek)

Bírói – de! közigazgatási jellegű – cégnyilvántartás, jogi személyek nyilvántartása

Kapcsolódási pont: a bírói felülvizsgálat

Jogértelmezés

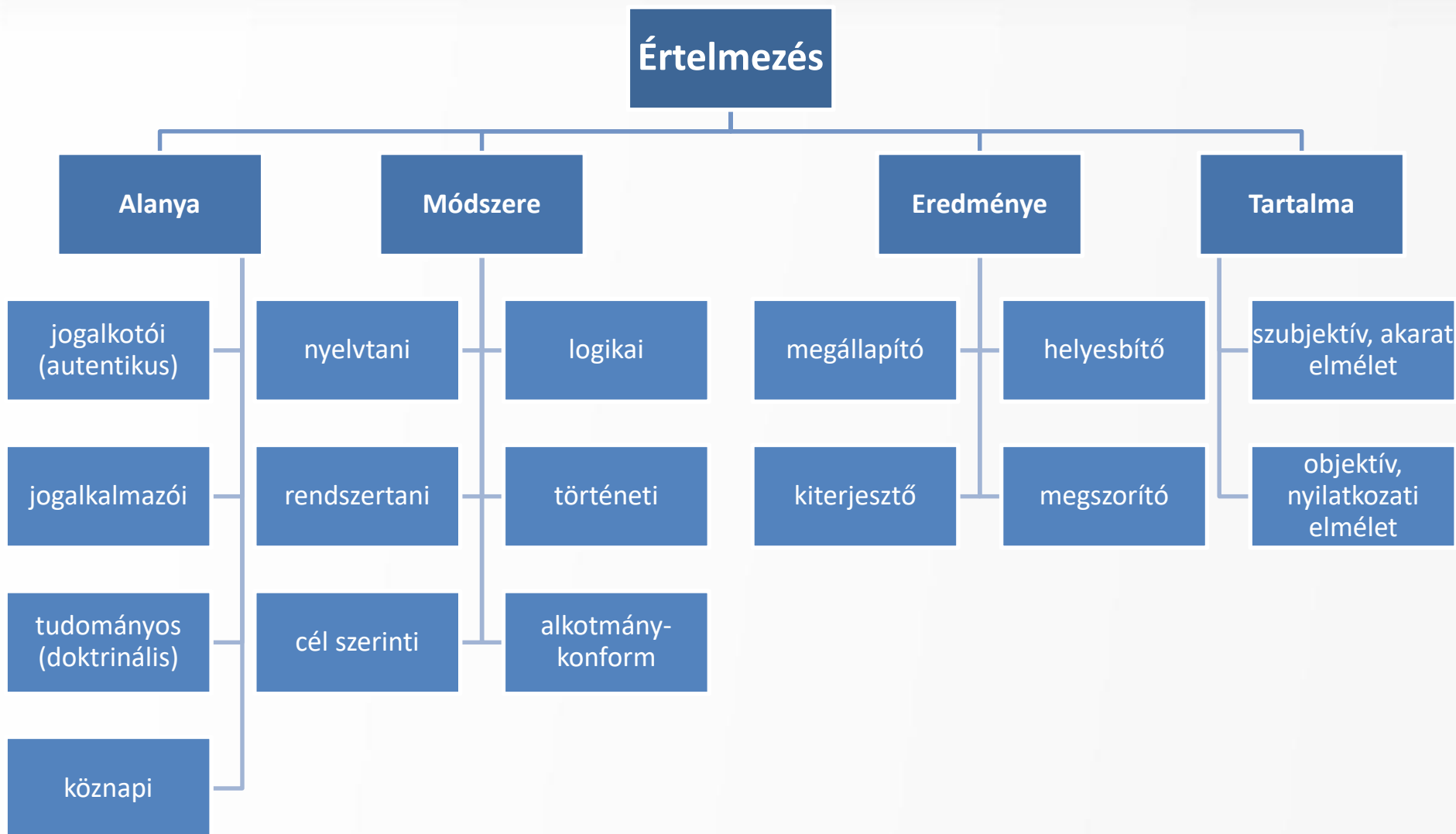
ερμηνευτική, interpretatio

Jogértelmezés: a jogi norma tartalmának feltárására irányuló tudatos tevékenység, amely nélkülözhetetlen eleme a jogkövetésnek és a jogalkalmazásnak. (Schleiermacher, Savigny, Gadamer)

Alanya	Módszere
<ul style="list-style-type: none"> ○ jogalkotói (autentikus) - általánosan kötelező ○ jogalkalmazói - adott esetre kötelező (Merton: <i>minden törvény vak látóvá azt a bíró teszi</i>) ○ tudományos (doktrinális) - nem kötelező ○ köznapi - nem kötelező	<ul style="list-style-type: none"> ○ nyelvtani – grammatica ○ logikai - logica ○ rendszerinti – systematica ○ történeti - historica ○ cél szerinti - teleologikus ○ alkotmány-konform
Eredménye	Tartalma
<ul style="list-style-type: none"> ○ megállapító (declarativa) ○ helyesbítő (corrigativa) ○ kiterjesztő (extensiva) ○ megszorító (restrictiva)	<ul style="list-style-type: none"> ○ szubjektív, akarat elmélet (törvényhozó, anyagi jogforrás, felek akarata) ○ objektív, nyilatkozati elmélet (maga a törvény, szavak általános jelentése)

28. cikk A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.

Jogértelmezés

Jogértelmezés

ερμηνευτική, *interpretatio*

mikroszint

nyelvtani

- **nyelvtani szabályok** segítségével
- szavak **köznapi jelentése** szerint kell
- kivéve: jogi szakkifejezések (*terminus technicus*), és a jogszabályi fogalmak
- **szubjektív, akarat elmélet**
- **objektív, nyilatkozati elmélet**

logikai

- **a logika szabályainak alkalmazása**
- argumentum **a maiori ad minus**
- argumentum **a minori ad maius**
- argumentum per **analogiam**
- argumentum a **contrario** v ad absurdum

makroszint

történeti

- új és régi jogszabály összehasonlítása
- keletkezés körülményeinek elemzése (társadalmi és politikai viszonyok)
- *travaux préparatoires* (előkészítő anyagok) tanulmányozása

rendszer-tani

- más jogi normákkal való viszony, jogrendszeren belüli elhelyezkedés
- **horizontális** (jogszabályban, adott jogág rendszerében)
- **vertikális** (az egész jogrendszerre kivetítjük)
- **lex superior** derogat *legi inferiori*
- **lex posterior** derogat *legi priori*
- **lex specialis** derogat *legi generali*

teleologikus

- Mi volt a jogalkotó célja a szabályozással?
- Milyen funkciót hivatott betölteni a szabályozás?
- jogszabályok miniszteri indokolása

alkotmány-konform

- az alkotmánnyal való összhang vizsgálata

Joghézag

Elvárás: a modern jogrendszerekkel szemben: logikailag zárt, konzisztens rendszer, amelyben:

- minden esetre találunk szabályt
- minden kérdésre egyetlen szabály és egyetlen helyes válasz.

Valóság: Vannak **joghézagok** – nem minden esetre találni jogszabályt!

Joghézag típusai (tágabb értelemben):

- **insufficiencia-hézag:** szűkebb értelemben vett joghézag: ***nincs jogszabály*** egy kérdés eldöntésére → a jog nem szabályoz, pedig "kellene", hogy szabályozzon
  - **eredeti:** jogalkotó hibázott és nem alkotta meg azt a szabályt
  - **származékos:** eredetileg hézagmentes a szabályozás, de a társadalmi viszonyok változásával olyan új élethelyzet keletkezett
- **inkonzisztencia-hézag:** a jog szabályoz, de ***ellentmondásos*** módon → több ellentétes szabály van – belső normakollízió
- **indeterminancia-hézag:** a jog szabályoz, de ***homályosan***, nem egyértelmű módon
- **axiológiai hézag:** a jog szabályoz, de ***erkölcsileg nem elfogadható*** módon → a jogszabály ellentétes erkölcsi szabállyal – külső normakollízió

Joghézag

Mit lehet tenni joghézag esetén?

- **tagadni** a joghézagok létezését (Kelsen, törvénypozitivizmus)
  - jogrendszer minden kérdést szabályoz, jogrendszer logikailag zárt.
  - joghézag csak szubjektív érzetünk: azt kell feltételezni, hogy a jogalkotó a helyzetet szándékosan nem szabályozta, nem akarta szabályozni.
- vannak joghézagok, de azok **betöltésére csak a jogalkotó hivatott**
  - hatalommegosztás elvéből következik
  - gyakorlatban nem kivitelezhető: jogalkalmazó vár, amíg jogalkotó jogot alkot az adott esetre?
- **jogalkalmazó jogértelmezés segítségével**
  - kiterjesztő jogértelmezés: jogszabályt úgy értelmezi, hogy az kiterjedjen az esetre
  - analógia alkalmazása: eset hasonló egy másik esetre, amelyre nézve van jogszabály --> ezt a jogszabályt alkalmazza az esetre
  - jogelvekre alapozza a döntést
- **bírói diszkréció: "szabad jogtalálás"** (explicit felhatalmazás ZGB)
Schweizerische Zivilgesetzbuch (ZGB)
Art. 1 A. Application of the law
The law applies according to its wording or interpretation to all legal questions for which it contains a provision.
In the absence of a provision, the court shall decide in accordance with customary law and, in the absence of customary law, in accordance with the rule that it would make as legislator.
In doing so, the court shall follow established doctrine and case law.

Értelmezés – logika*

Charles Lutwidge Dodgson (1832 – 1898) írói álnevén Lewis Carroll, angol író és költő, matematikus, anglikán pap és fényképész. Alice Csodaországban (1865), Alice Tükörországban (1872)

1. Ebben a házban nincs más állat, csak macska.
2. Minden állat alkalmas kedvencnek, amelyik szereti a Holdat bámulni.
3. Ha egy állatot utálok, akkor elkerülöm.
4. Minden húsevő éjjel jár zsákmány után.
5. Nincsen olyan macska, amelyik nem fog egeret.
6. Csak olyan állat vonzódik hozzám, amely e házbéli.
7. A kenguruk nem alkalmasak kedvencnek.
8. Csak húsevő állatok fognak egeret.
9. Útálom azokat az állatokat, amelyek nem vonzódnak hozzám.
10. Azok az állatok, amelyek éjjel járnak zsákmány után, szeretik a Holdat bámulni.

A következő kvantifikációs lánc:

7. A kenguruk nem alkalmasak kedvencnek.
2. Minden állat alkalmas kedvencnek, amelyik szereti a Holdat bámulni.
10. Azok az állatok, amelyek éjjel járnak zsákmány után, szeretik a Holdat bámulni.
4. Minden húsevő éjjel jár zsákmány után.
8. Csak húsevő állatok fognak egeret.
5. Nincsen olyan macska, amelyik nem fog egeret.
1. Ebben a házban nincs más állat, csak macska.
6. Csak olyan állat vonzódik hozzám, amely e házbéli.
9. Útálom azokat az állatokat, amelyek nem vonzódnak hozzám.
3. Ha egy állatot utálok, akkor elkerülöm.

És a következtetés: **MINDIG ELKERÜLÖM A KENGURUKAT.**

Értelmezés – logika*

Extenzionális logika (klasszikus elsőrendű logika)

p	q	$\uparrow$	$p \vee q$	$q \supset p$	p	$p \supset q$	q	$p \equiv q$	$p \& q$	$p q$	$p \vee \neg q$	$\sim q$	$\sim(p \supset q)$	$\sim p$	$\sim(q \supset p)$	$p q$	$\downarrow$
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
1	0	1	1	1	1	0	0	0	0	1	1	1	1	0	0	0	0
0	1	1	1	0	0	1	1	0	0	1	1	0	0	1	1	0	0
0	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0

Függvény	Jelentése	Funktor
Alternáció	akkor igaz, ha az alkotó kijelentések közül legalább egy igaz. Nem zárja ki annak lehetőségét, hogy az alkotó kijelentések közül egyszerre több is igaz. (egyik nem zárja ki a másikat tehát egyszerre az összes is érvényesülhet) [<i>vagy... vagy mindkettő</i>]	$\vee$
Diszjunkció	(kizáró vagy) két kijelentés közötti olyan viszony, mely akkor igaz, ha a két kijelentés közül az egyik igaz, a másik hamis (egyik kizárja a másikat, de az egyiket kell választani) [<i>vagy ... vagy...</i>]	∇
Konjunkció	akkor és csak akkor igaz, ha az alkotó kijelentések mindegyike igaz (és, pedig, de, noha, viszont) [<i>és</i>]	$\&$
Kondicionális Implikáció	olyan igazságfüggvény amely csak egy esetben hamis, akkor ha az előtag igaz és az utótag hamis. [<i>Ha ... akkor</i>]	$\supset$
Bikondicionális Ekvivalencia	akkor igaz, ha az alkotó kijelentések mindegyike igaz vagy ha mindegyik hamis [<i>Ha ... akkor és csak akkor</i>]	$\equiv$
Tautológia	a kijelentés mindig igaz	$\uparrow$
Sheffer	összeférhetetlenség (negált konjunkció), csak akkor hamis, ha az alkotó kijelentések közül egynél több igaz (egyik kizárja a másikat) [<i>vagy ... vagy egyiksem</i>]	$$
Sem, sem	akkor igaz ha az alkotó kijelentések mindegyike hamis [<i>sem ... sem...</i>]	$$

Jogértelmezés – logika*

Btk. 16. § Kísérlet miatt büntetendő, aki a szándékos bűncselekmény elkövetését megkezdi, de nem fejezi be.

(Kísérlet) = (IGAZ, hogy egy szándékos bűncselekmény elkövetését megkezdi) ugyanakkor/ÉS
(NEM IGAZ, hogy ezt a szándékos bűncselekményt befejezi) $p \Leftrightarrow q \ \& \ \sim r \Leftrightarrow xF \ \& \ \sim(xG)$

Btk. 285. § (1) Aki jogosulatlanul, ellenszolgáltatásért vagy rendszeresen az orvosi gyakorlat körébe tartozó tevékenységet fejt ki [...] (Kuruzslás)

(Kuruzslás) = (jogosulatlanul ÉS ellenszolgáltatásért) VAGY (jogosulatlanul ÉS rendszeresen) fejt ki az orvosi gyakorlat körébe tartozó tevékenységet $p \Leftrightarrow (q_1 \ \& \ q_2) \vee (q_1 \ \& \ q_3)$

Btk. 11. § (1) A bűncselekmény büntett vagy vétség.

(bűncselekmény) $\Leftrightarrow$ (büntett) VAGY (vétség) $p \Leftrightarrow q \vee r$

Btk. 166. § (1) Aki mást megöl, büntettet követ el [...]

HA valaki mást megöl, AKKOR büntettet követ el. $p \supset q \Leftrightarrow xF \supset xG$

Btk. 172. § (1) Aki nem nyújt tőle elvárható segítséget sérült vagy olyan személynek, akinek az élete vagy testi épsége közvetlen veszélyben van, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

{(valaki nem igaz, hogy segítséget nyújt) & (tőle elvárható módon) & [olyan másvalakinek, aki (már sérült) $\vee$ (testi épsége $\vee$ élete) közvetlen veszélyben van]} $\supset$ (segítségnyújtás elmulasztásában bűnös) $\{[\sim p_1 \ \& \ p_2] \ \& \ [p_{31} \ \vee \ (p_{321} \ \vee \ p_{322})]\} \supset q$

Ptk. 624. § (2) Korlátozottan cselekvőképes személy csak közzérendeleletet tehet [...]

Korlátozottan cselekvőképes személy (végrendelete érvényes,) AKKOR, ÉS CSAK AKKOR, (ha végrendelete közzérendelelet). $p \equiv q \Leftrightarrow xF \equiv xG$

Jogértelmezés – joglogika*

Georges Kalinowski - jogi logika mint **formális logika**

- **argumentum a maiori ad minus** (többről a kevesebbre) dedukció

$$P(p \ \& \ q) \Rightarrow Pq$$

„Qui potest plus, potest minus.” - Akinek a többhöz joga van, a kevesebbhez is joga van. Pl. Amennyiben megillet tulajdonom rendelkezésének a joga, akkor megillet ennél kevesebb is: bérbeadás, használat.

- **argumentum a minori ad maius** (kevesebbről a többre) indukció

$$Fp \supset F(p \ \& \ q)$$

Ha a jogszabály a kevesebbet tiltja, akkor a többet is tiltja. Pl. Amennyiben tilos egy védett műemléképület engedély nélküli felújítása, akkor tilos átalakítással való felújítása is.

- **argumentum per analogiam** (a ratione, a simili ad simile, hasonlóról a hasonlóra)

$$\{F.a \supset G.a, a = b\} \Rightarrow F.a \supset G.b$$

Az esethez hasonló eseteket is a szabályozás alá lehet vonni (kiterjesztő értelmezés.) A dolog (a) van (F), a dolog ellopható (G), a villanyáram (b) dolog (kiterjesztés), tehát a villanyáram ellopható. + exemplifikatív felsorolások

- **argumentum a contrario v ad absurdum** (ellentétből, ellentmondásból)

$$\{F.a \supset G.a, a \neq b\} \Rightarrow F.a \supset \sim G.b$$

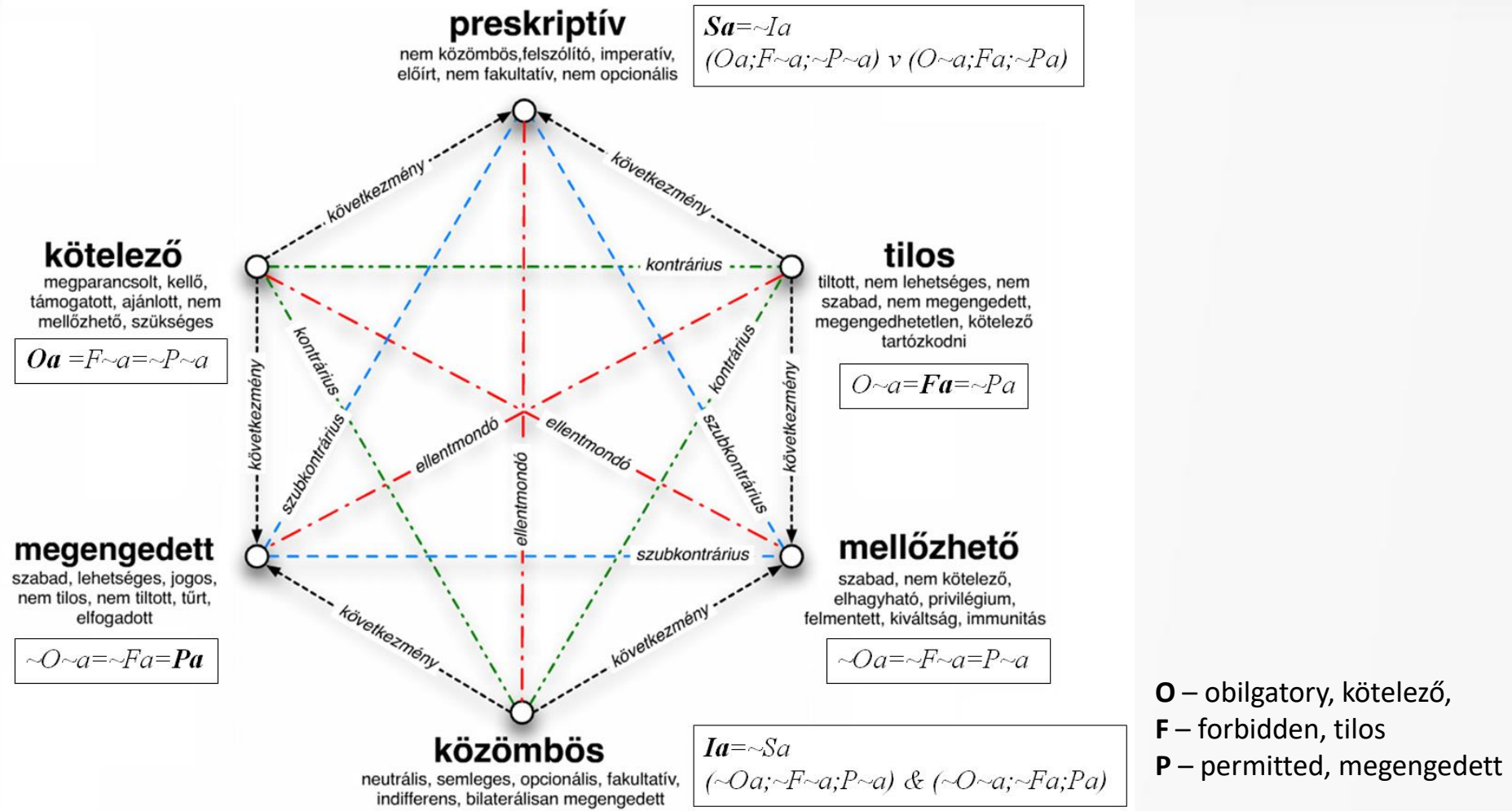
Abból, hogy a jogszabály adott esetre tartalmaz rendelkezést $\rightarrow$ az ettől eltérő (akár hasonló) eseteket a jogalkotó nem akarta szabályozni. Pl. Perújításnak a terhelt terhére csak életében és csak az elévülési időn belül van helye, vagyis ha a terhelt már nem él, vagy cselekménye elévült, terhére perújítás nem rendelhető el. + taxatív felsorolások

- **jogi kategorikus vagy hipotetikus szillogizmus** (premisszák $\Rightarrow$ konklúzió)

{„Ha a jogosult személye bizonytalan..., a pénz fizetésére... irányuló kötelezettséget bírósági letétbehelyezéssel is lehet teljesíteni.”, a jogosult személye ismeretlen és a kötelezettség pénz fizetésére irányul} $\Rightarrow$ bírósági letétbehelyezéssel is teljesíthető a kötelezettség

Jogértelmezés – joglogika*

Deontikus logika (normák logikája – Georg Henrik von Wright, 1951)

- O** – obligatory, kötelező,
- F** – forbidden, tilos
- P** – permitted, megengedett

- I** – indifferent, közömbös
- *S** – szigorúan előírt, imperatív (magyar)
- *M** – omisable, mellőzhető

- Kontradiktatórikus: egymás ellentétei
- Kontrárius: nem lehet egyszerre mindkettő igaz, de lehetnek hamisak
- Szubkontrárius: nem lehet egyszerre mindkettő hamis, de lehetnek igazak

Jog ≠ jog...

jogforrás: ahonnan a jog megismerhető

- **anyagi jogforrás** (belső) – kibocsátó (Ogy., Korm., miniszter)
- **alaki jogforrás** (külső) – megjelenési forma, fajta (törvény, rendelet)

jog tartalmi tagozódása:

- **anyagi jog** – magatartás (jogok és kötelezettségek, feladat, szankció)
- **alaki jog** – eljárás
- **szervezeti jog** – szervezet

jogi alapfogalmak:

- **jogalany** – személy (természetes, jogi, jogi személyiséggel nem rendelkező)
- **jogtárgy** – dolog (ingó, ingatlan, állat, növény, energia, értékpapír, követelés)
- **alanyi jog** – jogalanyt (személyt) megillető jogosultság
- **tárgyi jog** – jogszabály (normák)
- **jogviszony** – olyan jogalanyok közötti viszony, amelyet a tárgyi jog szabályoz
- **jogintézmény** – fogalmak

jogrendszer tagozódása

- **nemzeti** (belső) jog
- **nemzetközi** jog
- **EUs jog, úniós jog**

Köszönöm a
figyelmet!

